

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

KOIJASTA KOTIIN - -Sahapuiston asukkaiden kokemuksia kodin saamisesta

Tiainen, Katja

Väisänen, Jonna

2011 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

KOIJASTA KOTIIN
- Sahapuiston asukkaiden kokemuksia kodin saamisesta

Tiainen Katja
Väisänen Jonna
Sosiaalialankoulutusohjelma
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2011

Katja Tiainen & Jonna Väisänen

Koijasta kotiin - Sahapuiston asukkaiden kokemuksia kodin saamisesta

Vuosi 2011 Sivumäärä 56

Opinnäytetyömme tarkasteli Vantaan kaupungin Sininauhasäätiöltä ostaman asunnottomuus- ja päihdepuolen palvelun vaikutuksia asiakkaiden elämänhallintaan ja asiakkaiden kokemuksia palvelusta. Opinnäytetyön tutkimuskysymykset paneutuivat siihen, kuinka asiakkaat kokevat elämänsä muuttuneen asunnon saannin jälkeen ja mitä mieltä asiakkaat ovat Sahapuistossa asumisesta ja siihen kuuluvista palveluista. Perehdyimme myös kodittomuuden kokemukseen, koska se auttoi ymmärtämään haastateltujen kokemuksia Sahapuistoon liittyen.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisia tutkimusmenetelmiä käyttäen. Tiedonkeruumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Teemahaastatteluissa perehdyttiin kymmenen Sahapuiston asukkaan elämään. Haastattelut toteutettiin toukokuussa 2011. Haastatteluihin valikoituneet asiakkaat olivat kaikki asunnottomia, päihdeongelmaisia vantaalaisia. Useammalla haastatteluun osallistuneella oli takanaan useampia asunnottomuuskausia. Haastateltavat valikoituivat melko sattumanvaraisesti. Tarkastelussa asunnottomuuteen liittyviin tekijöihin paneuduttiin syrjäytymisen, asunnottomuuden, voimaantumisen, marginalisaation ja elämänhallinnan kehyksistä.

Tutkimus sivuaa tällä hetkellä pinnalla olevaa Asunto ensin - mallia ja näin ollen Nimi Ovesa -hanketta, jossa Vantaakin on osallinen. Sininauhasäätiön ylläpitämän Sahapuiston voidaan nähdä toteuttavan Asunto ensin - ideologiaa Sahapuistossa. Ideologian mukaisesti asuminen on ensisijaisesti pyrittävä turvaamaan jokaisen kohdalla, eikä asuminen näin ollen vaadi päihdeettömyyttä.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa Sahapuiston työntekijöille tietoa siitä, miten asiakkaat kokevat Sahapuistossa asumisen ja miten toimintaa voitaisiin kehittää. Oma intressinämme oli saada nimenomaan asiakkaiden ääni esiin, sillä Sahapuiston kaltaista asumispalvelua ei Suomessa ole vielä kovin paljon tutkittu.

Tuloksista ilmeni, että pääsääntöisesti haastatellut olivat tyytyväisiä Sahapuistossa asumiseen. Etenkin työntekijöitä pidettiin hyvinä ja helposti lähestyttävinä. Talossa esiintyvä häiriköinti oli suurin tekijä, jonka vuoksi asuminen nähtiin epätydyttävänä.

Opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä Sininauhasäätiön alaisen Sahapuiston kanssa. Vantaan kaupunki toimii myös Laurean yhteistyökumppanina ja tätä kautta opinnäytetyön aihe syntyi.

Asiasanat: Asunnottomuus, syrjäytyminen, elämänhallinta, päihderiippuvuus, marginalisaatio

Katja Tiainen & Jonna Väisänen

From Shelters to own Home - Sahapuisto`s resident`s experiences from getting a home

Year	2011	Pages	56
------	------	-------	----

Our thesis examines how the services provided to homeless people with alcohol and drug addiction has affected their lives and how they experienced the service in general. The service is provided by the City of Vantaa and Vantaa has purchased it from the Blue Ribbon Foundation. The research questions focused on how customers feel that their lives have changed after they have moved to Sahapuisto, and how they feel about living in Sahapuisto and if they are happy about the services provided for them in Sahapuisto. We also studied the experience of homelessness, because it helps to understand how the interviewees have experienced their lives in Sahapuisto.

The thesis is a qualitative study and we have used semi-structured interviews to gather the information used in the thesis. In the interviews we focused on the lives of ten residents of Sahapuisto. Interviews have been carried out in May 2011. The customers selected in the study are homeless people from Vantaa with substance abuse problems. Most of the interviewees had been homeless at some point of their lives. Most of the interviewees were selected for the study by very random bases. In this thesis the factors related to homelessness that we have focused on are social exclusion, empowerment, marginalization and life-management.

One of the subjects that we have concentrated on is the Asunto ensin- project and through that also the Nimi Ovessa- project in which Vantaa is also implicated. Sahapuisto which is maintained by the Blue Ribbon Foundation can also be seen to carry out the Asunto ensin - ideology. According to the ideology the primary thing is to guarantee residency to everyone and this is why sobriety should not be demanded.

The aim of the thesis was to provide information to Sahapuisto`s employees about how the residents feel about living in Sahapuisto and how the place could be improved. Our main interest was to bring out the voices of the residents since there are few studies done about housing services like Sahapuisto in Finland.

The results showed that the interviewees were generally satisfied with their lives in Sahapuisto. Especially the employees were considered good and approachable. The biggest factor which made people see living in Sahapuisto unsatisfying was disturbance.

The thesis was carried out in cooperation with Blue Ribbon Foundation and Sahapuisto. The City of Vantaa is also a partner of Laurea and this is one of the reasons why we chose this topic for our thesis.

Keywords: Homelessness, Social exclusion, life-management, substance abuse problem, marginalization

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Opinnäytetyön teoreettinen tausta.....	8
2.1	Asunnottomuus.....	8
2.2	Päihderiippuvuus.....	10
2.3	Syrjäytyminen.....	11
2.4	Marginalisaatio.....	13
2.5	Elämänhallinta ja voimaantuminen.....	14
3	Opinnäytetyön ympäristö.....	16
3.1	Päihdepalvelut ja palvelujen järjestäminen.....	17
3.2	Vantaan päihdepalvelujen esittely.....	18
3.3	Vantaalaiset asunnottomat ja toimet asunnottomuuden vähentämiseksi.....	19
3.3.1	Nimi Ovesa -hankkeen osuus asunnottomuuden poistossa.....	20
3.4	Päihderiippuvaisten asumispalvelut Vantaalla.....	22
3.5	Sininuhasäätiö ja puolimatkankoti Sahapuisto.....	23
4	Opinnäytetyön tavoitteet ja toteutus.....	24
4.1	Opinnäytetyön tausta ja tutkimuskysymykset.....	25
4.2	Aineistonkeruu.....	26
4.2.1	Kohderyhmä.....	28
4.3	Tutkimusmenetelmä.....	28
4.4	Tutkimushaastattelu.....	28
4.4.1	Teemahaastattelu.....	29
4.5	Aineiston käsittely ja laadullisen aineiston analyysi.....	30
5	Tutkimuksen tulokset.....	31
5.1	Haastateltavien kokemukset asunnottomuudesta.....	32
5.2	Asunnottomuuden syyt.....	34
5.3	Palveluiden käyttäjäksi Sahapuistoon.....	35
5.4	Asuminen Sahapuistossa.....	37
5.5	Elämänhallinta ja elämänhallinnan muutokset.....	38
5.6	Asiakkaiden kokemus vaikutusmahdollisuuksista ja työntekijöistä.....	40
6	Tulosten yhteenvetoa.....	42
7	Pohdinta.....	45
7.1	Tutkimuksen luotettavuuden ja laadun arviointi.....	48
7.2	Opinnäytetyön eettisyys.....	50
7.3	Lopuksi.....	51
	Lähteet.....	53
	Liitteet.....	56

1 Johdanto

Asunnottomien- ja päihdepuolen palveluissa keskitytään hyvin harvoin siihen, mitä mieltä asiakkaat ovat palvelusta, ja kuinka sitoutuneita he palveluun ovat. Useimmiten palvelut ovat päihteettömiä, eikä päihteitä käyttäville asunnottomille ole kovinkaan paljon tarjolla asuntoja, joissa päihteellisyys olisi sallittua. Katon saaminen pään päälle edellyttää lähes ehdotonta luopumista päihteisistä. Tästä johtuen päihdeongelmaiset asunnottomat joutuvat usein palvelukierteeseen, jossa palvelusta toiseen siirtyminen on yleistä. Palvelujen välillä liikkuminen johtuu siitä, että päihdeongelmainen asunnoton ei välttämättä pysty vastaamaan päihteettömyyden vaatimukseen saadessaan katon päänsä päälle ja joutuu palveluiden tiukoista säännöistä johtuen uudelleen asunnottomaksi. Kojista kotiin - Sahapuiston asukkaiden kokemuksia asunnon saamisesta on opinnäytetyö, jossa keskitytään asunnottomuus- ja päihdepuolen palveluun, jossa asumisen jatkuminen päihteidenkäytöstä huolimatta on mahdollista.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli perehtyä Sahapuistossa asuvien asunnottomien kokemukseen asunnon saamisesta. Opinnäytetyössämme keskityimme siihen, miten asunnon saaminen opinnäytetyöyhteiskumppanimme Sininauhasäätiön alaiselta Sahapuistolta on vaikuttanut asukkaiden elämään. Vaikutuksien tarkastelu on kiinnostavaa, koska Sahapuisto toimii perinteisistä päihdepalveluista poikkeavalla tavalla, sillä Sahapuistossa päihteidenkäyttö on sallittua. Paneuduiimme myös siihen, miten Sahapuiston asukkaat kokivat asunnottomuuden. Opinnäytetyön aineistonkeruun menetelmänä käytimme teemahaastattelua, koska koimme, että teemahaastattelu mahdollistaa asiakkaiden äänen ja henkilökohtaisen kokemuksen esiin saamisen. Asukkaiden äänen esiin saamisen lisäksi tavoitteena oli tuottaa Sahapuiston työntekijöille tietoa siitä, miten palvelua voitaisiin kehittää tai muuttaa. Tutkimuskysymyksiä tarkastelimme sitä, miten asukkaat kokevat elämänsä muuttuneen asunnon saamisen jälkeen ja mitä mieltä asukkaat ovat Sahapuistossa asumisesta ja siihen kuuluvista palveluista.

Keskeisinä teemoina keskityimme elämänhallintaan, asunnottomuuteen, syrjäytymiseen ja marginalisaatioon. Lisäksi syvennyimme jonkin verran Vantaan kaupungin päihdepalvelujärjestelmään, koska kaupungin päihdepalvelujärjestelmän sisällä olivat kaikki opinnäytetyömme informantit liikkuneet. Opinnäytetyön idea tuli Vantaan kaupungin päihdepalveluilta. Lisäksi Vantaan kaupunki on Laurean yhteistyökumppani ja ostaa Sininauhasäätiöltä Sahapuiston tuottamaa palvelua.

Opinnäytetyön idea lähti siitä, että halusimme tehdä tutkielman, jossa etenkin asukkaiden ääni saataisiin kuuluviin. Asukkaiden äänen esiin saaminen oli tutkielmamme päätavoitteita, johtuen siitä, että nykypäivän päihdepalveluissa harvemmin keskitytään siihen, mitä asiakas todella haluaa ja millaiset mahdollisuudet asiakkaalla on suoriutua palvelun edellyttämistä vaatimuksista. Oman opinnäytetyömme tutkittavien kohdalla palveluiden rajallisuus tuli esiin

siinä, ettei ole ollut resursseja tarjota palvelua jolla asuminen ja sen jatkuminen olisi saatu turvattua. Toisaalta myös yhteiskunnassa vallalla oleva raitistamisen eetos estää tutkittavimmme kaltaisten ihmisten asunnottomuuden ehkäisyn ja poiston. Raitistamisen eetoksen voi nähdä muun muassa siinä, että suurin osa asunnottomille tarkoitetuista palveluista on päih-teettämiä ja päihtheidenkäytöstä seuraa uloskirjaus.

Kaiken kaikkiaan asunnottomuudella ja näin ollen opinnäytetyöllämme voidaan nähdä olevan laaja yhteiskunnallinen sidos. Asunnottomuus on yleisesti tunnistettu ongelma, jonka lukuisat eri projektit ja aiesopimukset ovat todistaneet. Vaikka asunnottomuudesta ja sen synnystä tiedetään paljon, ei kuitenkaan ole löydetty ratkaisua jolla saataisiin kaikki asunnottomat oman katon alle. Aina tulee uloskirjauksia ja häätöjä, jotka johtavat ensimmäiseen tai uuteen asunnottomuuskierteeseen. Juuri tämän takia on keskeistä tutkia asunto ensin - ideologian mukaisen asumismallin vaikutusta asunnottomuuden poistoon ja ennaltaehkäisyyn.

2 Opinnäytetyön teoreettinen tausta

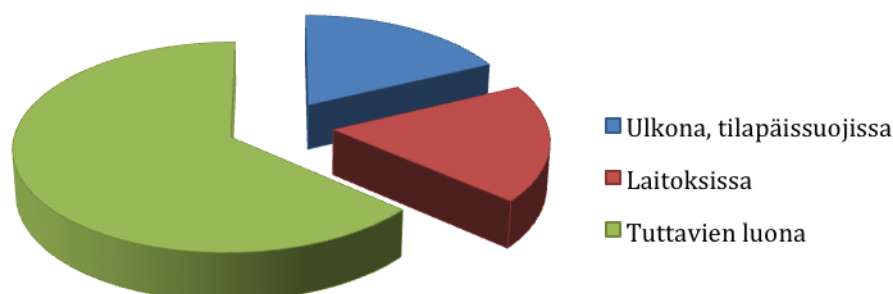
Opinnäytetyön teoreettinen tausta on elänyt koko opinnäytetyöprosessin ajan ja muotoutunut lopulliseen tyyliinsä sitä mukaa mitä pidemmälle tutkielma on edennyt. Keskeisiksi käsitteiksi olemme halunneet nostaa asunnottomuuden, syrjäytymisen, marginalisaation sekä elämänhallinnan ja voimaantumisen. Alun perin teoreettista osiota kirjoittaessamme oli voimaantuminen keskeisenä käsitteenä tarkasteltaessa ihmisten voimavarojen käyttöä ja käyttäytymiseen vaikuttavia tekijöitä. Loppujen lopuksi nostimme voimaantumisen rinnalle kuitenkin elämänhallinnan, koska se mielestämme kuvaa ehkä sittenkin paremmin ja konkreettisemmin haastateltavien kokemaa ja elämää arkea.

Siitä huolimatta, että jokainen varmasti tietää mitä asunnottomuudella tarkoitetaan, olemme halunneet avata kyseistä käsitettä teoriaosuudessamme. Kyseessä on kuitenkin myös yksilön omaan kokemukseen pohjautuva käsite, ja toisinaan jo sen määrittelemisen kuka on asunnottomon ja kuka ei voi olla haastavaa. Syrjäytyminen ja marginalisaatio nousivat osaksi teoriaa, sillä Sahapuiston asiakkaiden elämä poikkeaa monelta osin niin sanottujen ”tavallisten” ihmisten elämästä. Jo asunnottomuus itsessään on voimakkaasti yhteiskunnasta syrjäyttävä tekijä ja Sahapuiston asiakkaista suurimmalla osalla on myös jonkinasteinen päihdeongelma. Olemmekin halunneet tästä syystä ottaa myös päihdeongelman sekä päihdehuollon asiakkaat osaksi opinnäytetyön teoreettista taustaa. Opinnäytetyömme kohderyhmästä kuitenkin kaikilla on taustallaan jonkinlaista päihdeidenkäyttöä ja päihdeongelman avaaminen käsitteenä on tästä syystä mielestämme aiheellista.

2.1 Asunnottomuus

Asunnottomuus kuuluu opinnäytetyömme teoriaan, koska kaikki haastateltavamme luokitellaan sosiaalipalvelujärjestelmän sisällä asunnottomiksi. Kuitenkin asunnottomuus voidaan määritellä muutamallakin eri tavalla ja tämän lisäksi asunnottomuus on myös asunnottoman itsensä kokemuksen määrittämä. Tämän kappaleen tarkoituksena onkin avata suomalaista sosiaalialan käsitystä asunnottomuudesta sekä sen pohjalta käytyä asunnottomuuskeskustelua.

Siitä huolimatta, että Suomea pidetään yleisesti hyvinvointivaltiona ja vähäosaisten auttamisesta puhutaan paljon, ei asunto kuulu läheskään kaikkien perusoikeuksiin vaikka näin tulisi olla. Suomessa on olemassa lakeja ja säädöksiä, joiden tulisi edesauttaa ihmisten asunnonsaamista sekä ehkäistä asunnottomuutta. Tästä huolimatta Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n mukaan Suomessa oli vuonna 2009 yhteensä 8 150 asunnottomia joista 1 460 asui ulkona, tilapäisissä tai vastaavissa paikoissa, 1 500 laitoksissa asunnon puutteen vuoksi ja 5 190 tilapäisesti tuttavien luona. 320 perhettä asui erillään asunnon puutteen vuoksi (ARA 2009.)

Kuvio 1. Asunnottomien oleskelupaikat

Suomalaiselle asunnottomuuskeskustelulle on tyypillistä, että yleisesti käytetty käsite on asunnottomuus ja sana kodittomuus on jäänyt lähes kokonaan sivuun. Tämä näkyy niin mediassa, arkikielessä, virallisissa teksteissä kuin tutkijoidenkin kielenkäytössä. Kun asunnottomuutta määritellään, otetaan usein tarkastelun kohteeksi se, missä asunnon oleskelee sen sijaan, että tarkasteltaisi sitä tosiasiaa, että häneltä puuttuu paikka mitä useimmat suomalaisista kutsuvat kodiksi (Granfelt 1998: 46-47.) Olemme myös tässä opinnäytetyössä päätyneet käyttämään nimenomaan käsitettä asunnottomuus kodittomuuden sijaan. Olemme kuitenkin halunneet tässä yhteydessä käsittää sanat asunnottomuus ja kodittomuus toistensa synonyymeiksi, antamatta kummallekaan sanalle toista suurempaa painoarvoa tai suurempaa merkitystä kuin toiselle.

Asunnottomuus ei ole aivan yksiselitteinen käsite, vaan enemmänkin tulkinnanvarainen ilmiö. Ulkona, yömaajoissa tai ensisuojojassa nukkuvat ja elävät ihmiset ovat useimpien määritelmien mukaan varmasti asunnottomia. Monissa muissa tapauksissa asunnottomuus onkin jo häilyvä käsite, joka vaihtelee tulkintatavan ja tulkitsijan mukaan. Tutkimuksessaan naisten asunnottomuudesta Granfelt tuo esiin myös kulttuurisia eroja ja hänen mukaansa monessa muussa maassa kuin Suomessa ei asuntolan yksiössä elävää ihmistä pidettäisi asunnottomana (Granfelt 1998: 48). Näistä syistä asunnottomien määrän tarkka arvioiminen onkin haastavaa. Tulisiko vanhempinsa luona asuva 28-vuotias lukea asunnottomaksi, sillä suurin osa hänen ikäluokkaansa kuuluvista elää itsenäisesti? Esimerkiksi sukulaisten ja tuttavien luona majoittumista kutsutaan piiloasunnottomuudeksi, sillä se ei näy ympäristössä samoin kuten esimerkiksi roskakatoksissa yöpyvien katuasunnottomuus (Granfelt 1998:55).

Asunnottomuus voidaan karkeasti jakaa kahtia absoluuttiseen asunnottomuuteen sekä suhteelliseen asunnottomuuteen. Absoluuttinen asunnottomuus käsittää kaikenlaisen katuasunnottomuuden kuten metsissä, kadulla sekä rappukäytävissä yöpymisen ja asumisen. Kyseessä on asunnottomuuden näkyvämpi muoto ja Granfelt kuvaakin näitä ihmisiä urbaanin köyhyyden ääriyhmäksi. Puhuttaessa katuasunnottomista tulee ihmisillä yleensä ensimmäisenä mieleen keski-ikäinen alkoholisoitunut mieshenkilö ja katuasunnottomuus onkin huomattavasti yleisempää miesten kuin naisten keskuudessa. Suhteellinen asunnottomuus on jo edellä mainittua näkymätöntä asunnottomuutta. Tähän ryhmään kuuluvat muun muassa hoito- ja turvakodeissa, laitoksissa sekä tuttavien luona asuvat ihmiset. Tällaisella henkilöllä voi olla jopa oma asunto, mutta jossa hän ei voi asua esimerkiksi jatkuvan väkivallan pelon vuoksi. Naisten asunnottomuus onkin usein suhteellista asunnottomuutta (Granfelt 1998: 55.)

Eräs käsite absoluuttiselle asunnottomuudelle on asunnottomuuden kova ydin. Tämä kova ydin käsittää pitkäaikaisasunnottomat jotka elävät pitkäaikaisesti kaduilla. Kovalle ytimelle on usein tyypillistä raskas päihteiden ja jopa korvikkeiden käyttö, todella heikko taloudellinen tilanne sekä moninaiset ja päällekkäiset elämänhallinnalliset ongelmat. Usein näiden ihmisten elämäntilanne ja ongelmat ovat niin monisyisiä, ettei pelkän asunnon saaminen ratkaise ongelmia vaan kierre on jo niin voimakas, että asunto vaihtuu jälleen pian asunnottomuuteen (Hirvilampi & Laatu 2009: 147-148.)

Asunnottomuuteen ja sen todennäköisyyttä lisääviin tekijöihin voidaan katsoa kuuluvan sosiaaliset tekijät, verkostojen puute ja yksilön henkilökohtaiset ominaisuudet. Yhteiskunnassa on kuitenkin olemassa myös rakenteita, jotka syrjäyttävät yksilöitä asuntomarkkinoilta, kohtuuhintaisten asuntojen, yhteiskunnallisen tuen ja sosiaalisten ongelmien välttäminen ennalta, ovat tällaisia tekijöitä. Yksilön henkilökohtaiset ominaisuudet, jotka toimivat asuntomarkkinoilta syrjäyttävinä ovat muun muassa puutteet arjenhallinnassa. Yksittäisiksi asunnottomuutta aiheuttaviksi syiksi voidaan lukea myös nykyään yleiset luottotietohäiriöt. Luottotietohäiriöisen on kovin hankalaa löytää uutta asuntoa mikäli asuntonsa syystä tai toisesta menettää (Särkelä 2009: 57.)

2.2 Päihderiippuvuus

Päihderiippuvuus esiintyy jonkinasteisena opinnäytetyömme kohderyhmällä. Lyhyesti määriteltynä päihderiippuvuus tarkoittaa sananmukaisesti riippuvuutta päihtymystä aiheuttavasta aineesta. Tässä päihderiippuvuutta käsittelevässä osiossa avaamme hieman sitä, millaisena päihderiippuvuus näyttäytyy yksilöiden kannalta.

Päihdepalveluiden asiakkaat ovat useimmiten monin tavoin yhteiskunnan valtavirran ulkopuolelle jääneitä, marginaalissa eläjiä. Vuoden 2003 tietojen mukaan lähes kaksi viidestä päihderiippuvaisesta oli eläkkeellä ja melkein yhtä moni työtön. Työelämässä oli vain 11 %, suurin osa oli perheettömiä ja lähes 10 % asui asuntoloissa. Päihdeongelman lisäksi on asiakkailla yleensä myös mielenterveysongelmia; päihdetapauslaskennassa 2003 havaittiin, että 37 %:lla oli päihdeistä riippumattomia mielenterveysongelmia. Yleisimpiä mielenterveysongelmia olivat skitsofrenia, ahdistuneisuushäiriöt, epäsosiaalinen persoonallisuushäiriö ja mielialahäiriöt. Tutkimuksissa on havaittu, että mielenterveysongelmat yhdistettyinä päihdeongelmaan ovat tyypillisempiä naisasiakkailta, kuin miesasiakkailta (Inkeroinen & Partanen 7/2006: 17.)

Historiallisesta perspektiivistä katsottuna on päihdeongelma ollut keski-ikäisten miesten ongelma. Yhä enenemissä määrin siitä on muodostunut myös naisten ongelma. Naisten kohdalla päihdeongelma pysyy usein niin pitkään piilossa, että on vaikea tietää miten paljon päihdeongelmaisia naisia loppujen lopuksi on. Hoitoon hakeutumisen viivyttely aiheuttaa myös sen, että ongelmat ehtivät muodostua hyvinkin pahoiksi ennen kuin niitä aletaan työstää. Naisten osuus hoitoon hakeutuvista on kasvanut tasaisella vauhdilla (Inkeroinen & Partanen 7/2006: 17.)

Mies- ja naisjaottelun lisäksi on huomioitava, että päihdeongelmia esiintyy myös kaikenikäisillä, aina nuorista vanhuksiin. Huomion arvoista on myös se, että päihdeongelmia esiintyy kaikilla sosiaalisilla luokilla, eikä voida sanoa, että päihdeongelma olisi vain köyhän tai keskiluokan ongelma (Inkeroinen & Partanen 7/2006: 17.) Päihdeongelma lienee eräs niistä asioista joka ei katso ihmisen yhteiskuntaluokkaa, uskontoa, ikää tai sukupuolta.

Päihderiippuvaisten oma ryhmänsä ovat niin kutsutut vaikeat päihdehuollon asiakkaat. Päihderiippuvaisten asiakkaiden kohdalla vuodesta toiseen toistuvia ja jopa yleistyviä piirteitä ovat asunnottomuus, yksinäisyys sekä heikko sosioekonominen ja taloudellinen asema (Kaukonen 2000: 104). Tämä ryhmä asettaa lukuisia haasteita aikuisten parissa tehtävälle sosiaalityölle, sillä he valitettavan helposti luisuvat ulos avunpiiristä ja vaikean asiakkaan leima voi jo itsessään heikentää asiakkaan avunsaantimahdollisuuksia. Päihdetyön tulisi kyetä tarjoamaan näille asiakkaille riittävästi tukea ja jälkihoitoa myös varsinaisen katkaisuhoidon jälkeen sekä keskittyä korjaamaan myös muita puutteita asiakkaan eri elämänalueilla. Ihmisen voi olla hyvin haastava pysyä erossa päihdeistä asunnottomana jos tieto seuraavan yön nukku-mispaikasta tai seuraavasta lämpimästä lounaasta on toistuvasti epävarmaa.

2.3 Syrjäytyminen

Syrjäytyminen kuuluu opinnäytetyömme aihepiiriin melko keskeisesti. Opinnäytetyömme kohderyhmä on syrjäytynyt yhteiskunnasta muun muassa asunnon puutteen osalta. Myös heidän

päihteidenkäyttöään voidaan pitää yhtenä syrjäyttävänä tekijänä. Vaikka syrjäytyminen on kuitenkin omalla tavallaan suhteellinen käsite ja ihmiset kokevat sen etenkin omalla kohdallaan hyvin eri tavoin, oli mielestämme kuitenkin tärkeää nostaa se osaksi opinnäytetyömme teoriaa ja käsitteistöä.

Kyösti Raunio mukaan syrjäytyminen voidaan määritellä kaikessa yksinkertaisuudessaan yksilön yhteiskuntaan yhdistävien siteiden heikkoudeksi. Suomessa vastaavaa määritelmää käsitteelle syrjäytyminen onkin käytetty jo 1980-luvulla Jorma Sipilän toimesta. Raunio pitää kuitenkin edellä mainittua määritelmää ongelmallisena siitä syystä, että vaikka sitä on mahdollista käyttää joustavasti voi se kuitenkin johtaa helposti siihen, että käsitteenä syrjäytyminen ymmärretään yksipuolisesti ja jäykästi. Kuitenkaan kaikkea siteiden heikkoutta ei voi pitää syrjäytymisenä, vaan käsitteen käyttö vaatii, että yksilö on jäänyt nimenomaan elämän keskeisten toiminnallisten areenoiden ulkopuolelle (Raunio 2006: 9-10.)

Käsitettä ”normaalius” voidaan käyttää edustamaan sitä mikä yhteiskunnassa yleisesti käsitteellään normaaliksi, eli kuinka yleisen käsityksen mukaan asioiden tulisi olla tai kuinka ihmisten tulisi käyttäytyä. Tämän käsitteen valossa voidaan syrjäytymistä tarkastella normaaliudesta sivuun joutumisena tai siitä poikkeamisena (Raunio 2006: 13.) Esimerkiksi yleisesti pidetään normaalina sitä, että kaikilla ihmisillä Suomessa on oma asunto, joten opinnäytetyömme asiakasryhmä on syrjäytynyt tästä edellä mainitusta normaaliuden mallista.

Tuula Helnen mukaan sanana syrjäytyminen viittaa ”--ajatukseen ”sosiaalisen” hajoamisesta tai jakautumisesta, osan irtoamiseen kokonaisuudesta” (Helne 2002: 2). Syrjäytyminen on jonkin reunoille joutumista, ikään kuin keskiössä olisi jokin mihin yksilöiden tulisi kiinnittyä ja reunan ulkopuolelle jääneet olisivat syrjäytyneitä. Käsitettä ”syrjäyttää” ei myöskään tule unohtaa, sillä syrjäytyminen ei aina ole yksilöstä itsestään johtuvaa, vaan se voi olla jonkin ulkopuolisen tekijän aikaansaamaa (Helne 2002: 8.)

Kun syrjäytymistä tarkastellaan lisääntyneinä ongelmina eri elämänalueilla, puhutaan kasautuneesta huono-osaisuudesta. Ongelmien tulee esiintyä useammalla kuin yhdellä elämänalueella, jotta voidaan puhua syrjäytymisestä, joka on näiden puutteiden seuraus. Perinteisesti puutteita vähintään kahdella eri elämänalueella on pidetty määritelmänä syrjäytymiselle. Määritelmä luo kuitenkin erinäisiä ongelmia, sillä se ei huomioi elämänalueiden ongelmien monimuotoisuutta, vaan leimaa kahden ongelman omaavat automaattisesti syrjäytyneiksi. Syrjäytymistä aiheuttavina elämänalueina voidaan pitää ainakin taloudellisia ongelmia, huonoa asumistasoa, työttömyyttä, terveysongelmia, sosiaalisten suhteiden puuttumista, päihdeongelmia ja väkivaltaa tai sen uhan kokemista. Määrittely riippuu aina määrittelijästä, kaikki tahot eivät suinkaan ole samaa mieltä keskeisistä elämänalueista. Kuitenkin on oleellista, et-

tä nämä ulottuvuudet ovat sellaisia, jotka ovat tärkeitä yksilön hyvinvoinnin kannalta (Raunio 2006: 28-32.)

Mikäli syrjäytymistä tarkastellaan puolestaan siteiden heikkoutena, voidaan nähdä neljä ulottuvuutta jotka lisäävät yksilön yhteiskuntaan kuulumisen tunnetta. Nämä ulottuvuudet ovat työmarkkinat, hyvinvointivaltio, demokratia ja kansalaisoikeusjärjestelmä sekä perhe ja yhteisöllisyys. Työmarkkinat takaavat yksilölle taloudellisen toimeentulon ja kulutusmahdollisuudet, hyvinvointivaltio lisää sosiaalista yhteenkuuluvuudentunnetta, demokratia ja oikeusjärjestelmä tarjoavat yksilölle mahdollisuuden toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä demokratiassa ja perhe sekä yhteisöllisyys luovat yksilölle mahdollisuuden saada hoivaa, tukea ja kumppanuutta sosiaaliselta tukiverkostoltaan (Raunio 2006: 72-75.) Kun yksilön elämän nämä ulottuvuudet ovat vaarantuneet, voidaan siis puhua syrjäytymisen riskistä tai syrjäytymisestä.

2.4 Marginalisaatio

Tarkastelemme opinnäytetyössä syrjäytymisen lisäksi marginalisaatiota, koska marginaalissa eläminen on opinnäytetyömme aihepiiriin kuuluvilla asiakkailta kovin yleistä syrjäytymisen lisäksi. Syrjäytymisen ja marginalisuuden keskeisenä erona on se, että marginaalissa elämistä ei yhteiskunnan kannalta nähdä niin lopullisena kuin syrjäytymistä. Joillekin opinnäytetyömme haastateltavien kannalta marginaalissa eläminen voi olla arkipäivää.

Marginalisaatio kuten syrjäytyminenkin tarkoittaa myös ulosjoutumista joltain elämänalueelta, mutta ei silti ole rinnastettavissa syrjäytymiseen. Toisin kuin syrjäytyminen, ei marginaalisuus ole niin lopullista, vaan marginaalista on mahdollisuus palata takaisin yhteiskunnan täysivaltaiseksi jäseneksi helpommin kuin syrjäytymisestä. Syrjäytynyt mielletään yksilöksi, joka ei kuulu yhteiskuntaan kun taas marginaalissa elävä elää yhteiskunnan reunalla, josta on mahdollisuus joko joutua ulos tai palata sisään yhteiskuntaan. Lisäksi marginaalisuuteen liittyä olennaisesti se, että yksilö elää marginaalissa yhdellä tai useammalla elämänalueella, mutta kuuluu yhteiskunnan valtavirtaan muilla elämänalueilla. Toisaalta yksilö voi myös tietoisesti asettua marginaaliin jollain elämän ulottuvuudella ja palata sieltä takaisin uusien, rikkaiden kokemusten kanssa, joita sitten voi käyttää hyväkseen omassa elämässään ja toiminnassaan. Marginaalisuuteen liittyä siis vapaan valinnan mahdollisuus, kun kukaan taas tuskin tietoisesti valitsee syrjäytymistä (Raunio 2006: 56-57.) Marginalisaatio ei aina myöskään ole negatiivinen asia, esimerkiksi seksuaalivähemmistöjen ryhmät elävät marginaalissa, sillä yhteiskunnassamme enemmistö on heteroita.

Tässä yhteydessä marginalisaatiota kuitenkin tarkastellaan ilmiönä sellaisessa yhteydessä kun yksilöltä puuttuu jokin hyvinvointia tuottava tekijä elämästään. Käsiteparia marginalisaatio-

marginaalisuus voidaan käyttää myös kuvaamaan syrjäytymisen prosessia, kuten Ruotsissa usein tehdään. Sanalla marginalisaatio voidaan kuvata syrjäytymisen prosessia sekä marginaalisuus käsitteellä syrjäytymisen seurauksena syntyvää tilaa. Erityisesti ruotsalaisen tutkimuksen pohjalta tarkasteltuna marginaalisuus voidaan nähdä tilana, joka on jossain määrin pysyvä ja jossa on käytettävissä perusresursseja riittämätön määrä suhteessa yksilön elämänhallintaan. Marginalisaatio on siis ikään kuin tila jossa yksilö liikkuu turvallisesta tilanteesta turvatomaan sekä puutteellisten resurssien tilanteeseen (Raunio 2006: 54.)

Syrjäytymisellä on sanana myös hyvin negatiivinen kaiku. Läheskään kaikki sellaiset ihmiset jotka yhteiskunta ja sosiaalityö varmasti luokittelevat syrjäytyneiksi, eivät itse koe olevansa syrjäytyneitä. Olemme myös halunneet tuoda käsitteen marginalisaatio esiin tässä yhteydessä, sillä asunnon saamisen jälkeenhän Sahapuiston asiakkailta on yksi elämän perustarpeista saavutettu. Osalla on myös varmasti mahdollisuus kuntoutua niin päihteidenkäytön osalta kuin myös muillakin elämän osa-alueilla. Voikin olla siis paikallaan pohtia, ovatko he kaikki syrjäytyneitä vai onko osa ainoastaan marginalisoitunut suhteessa valtaväestöön.

Yleisesti yhteiskunnassa ei suhtauduta marginaalissa eläviin yhtä kielteisesti kuin syrjäytyneisiin. Heihin ei aseta normatiivisen normaalisuuden painetta, kuten syrjäytyneisiin. Normatiivinen normalisuus tarkoittaa sitä, että yhteiskunta asettaa keskiöstä käsin ideaalin normaalille, jota syrjäytyneidenkin tulisi elämässään toteuttaa. Tämä normalisuus käsittää yhteiskunnalliset elinolot, elämäntavan ja elämänhallinnan. Näin yhteiskunta toisaalta integroi, mutta toisaalta taas ylläpitää syrjäyttäviä voimia ja toimii itse syrjäyttäjänä (Raunio 2006: 13-15, 56.)

2.5 Elämänhallinta ja voimaantuminen

Elämänhallinta on opinnäytetyömme keskeisessä asemassa sen vuoksi, että monella sosiaalialan aikuistyön kentän asiakkailta se voidaan nähdä puutteelliseksi tai joiltain osin vajaaksi. Elämänhallintaan liittyvien puutoksien vuoksi elämänhallintaa lisääviä ja vahvistavia toimia tarvittaisiin lisää. Elämänhallinta on myös lähes jokaisen yksilön selviytymisen edellytys. Olemme liittäneet elämänhallinnan yhteyteen voimaantumisen, joka yksilön kohdalla tarkoittaa omien voimavarojen löytämistä ja/tai niiden käyttöönottoa.

Elämänhallinta voidaan ymmärtää sisäiseksi voimavaraksi, joka antaa ihmiselle tunteen siitä, että hänellä on mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä sekä ottaa vastaan tarjolla olevia avoimia mahdollisuuksia joihin on mahdollista tarttua. Ihminen jolla on hyvä elämänhallinta, kykenee luottamaan itseensä sekä toimimaan itsenäisesti ja tekemään elämäänsä vaikuttavia päätöksiä. Elämänhallinta auttaa myös yksilöä kohtaamaan vaikeitakin tilanteita sekä pääsemään yli niistä ja sietämään niiden aiheuttamaa tilapäistä ahdistusta. Heikko elämänhallinta

voi johtaa siihen, että ihminen ikään kuin kokee ajautuvansa elämässään tilanteisiin joihin hän ei voi vaikuttaa. Asiat vain tapahtuvat ja tällainen tilanne voi johtaa siihen, että myös positiiviset kokemukset menettävät merkityksensä kun ihminen ei näe omaa toimintaansa niiden taustalla. Elämänhallinnalla onkin siis suora yhteys yksilön terveyteen ja hyvinvointiin sekä siihen, kuinka mielekkääksi hän kokee elämänsä (Euroopan työterveys- ja työturvallisuusvirasto 2011.)

Toinen elämänhallinnan lisäksi ihmisen voimavaroja kuvaava käsite on voimaantumisen. Lisäksi yleisesti voimaantumisen synonyyminä käytetty käsite on empowerment. Tälle käsitteelle ei ole varsinaista suoraa käännöstä vaan se on useimmiten suomennettu valtaistumiseksi, valtaistamiseksi, voimavaraistumiseksi, voimaantumiseksi tai toimintavoiman lisääntymiseksi (Kuronen, Granfelt, Nyqvist & Petrelius 2004: 277). Kurosen mukaan voimaantuminen voidaan nähdä prosessina joka johtaa yksilön elämän hallinnan sekä kontrollin paranemiseen (Kuronen ym. 2004: 279).

Empowerment on suhteellisen uusi käsite Suomessa ja suomalaiseen sosiaalityöhön ja sen käsitteistöön se on ilmestynyt vasta viime vuosikymmenen aikana (Kuronen ym. 2004: 277). Yhdysvalloissa kuitenkin käsitteen arvellaan tulleen ensimmäisiä kertoja käyttöön jo 1900-luvun alussa, mutta yleisemmin se on kuitenkin tullut käsitteistöön vasta 1960- ja 1970-lukujen paikkeilla. Iso-Britanniassa käsitteen alkuvaiheet on paikallistettu puolestaan 1970-luvulle. Kaikille maille on kuitenkin yhteistä se, että empowermentia eli voimaantumista on tarvittu käsitteenä kun yhteiskunnan alistavia rakenteita on haluttu lähteä tunnistamaan ja purkamaan. Sosiaalityöntekijöiden tehtäväksi on myös nähty heikompiensaisten yksilöiden ja ryhmien aseman parantaminen sekä heidän äänensä saaminen kuuluviin sekä toimijuuden mahdollistaminen ja vahvistaminen (Kuronen ym. 2004: 280.)

Voimaantumiseen ja empowermentiin liittyvä keskustelu on vuosikymmenien aikana ollut poliittisävytteistä ja se on liitetty erilaisiin hieman radikaalimpiin liikkeisiin kuten feminismiin. Perusajatuksena on kuitenkin asiakkaan sisäisten voimavarojen lisääminen sekä asiakkaan oman äänen tuominen kuuluviin. Yksi ero näkökulmien välillä on kuitenkin se, kuinka paljon valtaa voi ammatillisesti ”antaa” yksilölle vai tuleeko tähdätä enemmän siihen että yksilö ikään kuin ”ottaa” vallan, toisinsanottuna kysymys on se onko voimaannuttamisessa kyse ammatillisesta valtaistamisesta vai yksilön omaehtoisesta valtaistumisesta (Kuronen ym. 2004: 281.)

Dennis Saleebey on puolestaan määritellyt empowermentin siten, että kyseessä on tavoite ja prosessi, jossa sekä yksilöä, ryhmää, perheitä ja yhteisöjä autetaan löytämään ja käyttämään resursseja ja välineitä, jotka ovat jo olemassa heissä itsessään sekä heidän ympäristössään. Tämä hänen mukaansa edellyttää sosiaalityöltä sitä, että kaikin tavoin vältetään asiakkaan

leimaamista ja paternalismia ja että tämän lisäksi sitoudutaan demokratiaan (Kuronen ym. 2004: 281.)

Suomalaisessa sosiaalityössä peräänkuulutetaan myös asiakkaan vastuuta voimaantumisen prosessissa ja asiakkaan onkin oltava toiminnan subjekti. Asiakkaan ääni tulee saada kuuluviin jotta hän voi itse määritellä pyrkimyksensä, pulmansa ja vahvuutensa. Tärkeiksi tekijöiksi nousevatkin asiakkaan aktiivisuus sekä yksilölliset valinnat. Voimaantuminen on ymmärretty hyvin pitkälti myös yksilö- tai jopa ryhmäkeskeisenä käsitteenä. Käsite on nykyään usein liitettyä kuntouttavaan sosiaalityöhön ja vaarana on se, että asiakkaat aletaan nähdä kuntouttamisen ja aktivoinnin kohteena, jolloin oman elämän subjektius herkästi katoaa (Kuronen ym. 2004: 284.)

Sosiaalityössä tulisikin kiinnittää huomiota yksilöiden, ryhmien ja yhteisöjen voimavaroihin jatkuvan ongelma-keskeisen työskentelyn sijaan ja edistää näin voimaantumista. Tämä tarkoittaa sitä, että tulisi kiinnittää enemmän huomiota asiakkaiden niihin voimavaroihin, jotka auttavat lisäämään elämänhallintaa sekä yhteiskunnallista osallisuutta (Raunio 2006: 44.) Lähes poikkeuksetta kaikilla asiakkailla on sisäisiä voimavaroja jotka ovat välttämättömiä yksilön selviytymisen kautta, mutta asiakkaat eivät ole tietoisia näistä voimavaroista tai sitten he alikäyttävät voimavarojaan (Raunio 2006: 48). Sosiaalityön tehtäväksi tulisikin ottaa näiden voimavarojen paikantaminen sekä esiin tuominen yhdessä asiakkaan kanssa.

Myös asunnottomien päihdeongelmaisten kanssa työskennellessä asiakkaiden elämänhallinnan tunteen vahvistaminen sekä asiakkaiden voimaannuttaminen ovat tärkeitä tekijöitä. Mikäli halutaan saada asiakkaalle mahdollisuus asumisen jatkumiseen sekä mahdolliseen päihdeettömyyteen, tulee sisäisten voimavarojen löytäminen entistäkin tärkeämmäksi. Ilman asiakkaasta itsestään lähtevää voimaantumisen kokemusta voi asiakkaan auttamiseen tähtäävä työ jäädä kovin pinnalliseksi. Mikäli asiakas saa kokemuksen siitä, että hänellä itsellään on mahdollisuus vaikuttaa elämänsä suuntaan, on esimerkiksi päihdeettömyyteen sitoutuminen varmasti monin verroin motivoivampaa.

3 Opinnäytetyön ympäristö

Opinnäytetyön ympäristöä tarkastellaan ensin valtakunnallisella tasolla päihdepalvelujärjestelmästä alkaen ja tämän jälkeen siirrytään Vantaan kaupungin päihdepalveluihin, jotta saataisiin kuvaa siitä, mikä on Vantaan kaupungin ja Sininauhasäätiön osuus Sahapuiston toimintaympäristön rakentumisessa. Vantaan kaupungin osuus kuuluu asunnottomuuden toimintaympäristöön senkin takia, että Vantaa on sitoutunut asunnottomuuden vähentämishjelmaan yhdessä yhdeksän muun kunnan kanssa. Lisäksi kaupungilla on myös muita asunnotto-

muuden vähentämiseen tähtäviä toimia. Vähentämisohjelmaan ja muihin toimiin perehdymme kappaleessa 3.3. Toimintaympäristön kartoituksessa tutustumme hieman myös melko uuteen ideologiaan, Asunto ensin - malliin, jonka tavoin Sahapuiston voidaan nähdä toimivan.

Lisäksi esitellään ja selkiytetään Vantaan asunnottomille päihdeongelmallisille tarjoamia asumispalveluja. Tämän tarkoituksena on selkiyttää päihdeongelmallisille suunnattuja palveluita ja niiden toimintaa. Viimeisimmässä kappaleessa käsitellään opinnäytetyömme yhteistyökumppanimme Sininauhasäätiötä sekä puolimatkan koti Sahapuistoa jonne opinnäytetyömme sijoittuu.

3.1 Päihdepalvelut ja palvelujen järjestäminen

Päihdehuoltolaki määrittelee hoidon tavoitteeksi päihteiden ongelmakäytön ehkäisemisen ja vähentämisen ja siihen liittyvien sosiaalisten ja terveydellisten haittojen minimoimisen edistämällä päihteiden ongelmakäyttäjien ja heidän läheistensä toimintakykyä ja turvallisuutta. Päihdepalvelut voidaan jakaa yleisiin ja erityisiin palveluihin. Tavallisesti puhuttaessa päihdepalveluista tarkoitetaan kuitenkin erityispalveluja, kuten muun muassa A-klinikoita ja samankaltaisia avohuoltoyksiköitä, katkaisuhuoltoasemia ja kuntoutusyksiköitä ja päihdeongelmallisille tarkoitettuja asumispalveluja. Yleisiä ovat terveyskeskukset, yleissairaalat, psykiatriset sairaalat, sosiaalitoimistojen sosiaalityö, perusterveydenhuolto ja psykiatrinen avohoito (Kaukonen 2000: 108,109.) Kuitenkaan päihdepalveluita ei päihdehuoltolain mukaan erotella aineiden aiheuttamien haittojen mukaan, lukuun ottamatta tilanteita, joissa opiaattinarkomaanien vieroitus-, korvaus- tai ylläpitohoitoja toteutetaan eräillä lääkkeillä (Piisi 2001: 107). Päihdepalveluita järjestää niin yksityinen kuin julkinenkin sektori. Päihdepalvelut ovat tarkoitettu toteutettaviksi yksilömuotoisena hoitona tai ryhmämuotoisena hoitona.

Päihdepalvelujen järjestäminen on kuntien vastuulla ja kunnat saavat itse päättää millaisia palveluita tarjoavat. Näistä kuitenkin yleiset päihdepalvelut ovat sellaisia, joita kunnan on pakko järjestää. Erityiset päihdepalvelut ovat kunnan oman harkinnan perusteella järjestettäviä. Kunnan tulee mitoittaa yleiset päihdepalvelunsa niin, että niitä riittää kaikille jotka niitä tarvitsevat. Yleisiin päihdepalveluihin kaikilla kuntalaisilla on subjektiivinen oikeus, eikä kunta näin ollen voi kieltäytyä tarjoamasta niitä, vaikka määrärahat jotka päihdepalveluille on kunnan budjetissa varattu, olisivat loppu (Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2002: 3.)

Eroa erityisten ja yleisten päihdepalvelujen välille on vaikea tehdä ja etenkin 1990-luvun laman aikaan kun kunnat tekivät palveluihinsa leikkauksia, nousi paljon polemiikka siitä, mitkä ovat yleisiä ja mitkä erityisiä päihdepalveluita. Sosiaalihuollossa on myös vallalla sellainen toiminta-ajatus, että vaikeimmin päihdeongelmaiset saavat kaikista huonointa palvelua, päinvastoin kuin olettaisi ja olisi oikeudenmukaista (Kaukonen 2000: 118.) Puhutaan niin sanotuis-

ta ”vaikeista asiakkaista”, joihin ei kannata panostaa, sillä resurssit voidaan käyttää asiakkaisiin, joilla on vielä ”toivoa” ja joiden uskotaan integroituvan takaisin yhteiskuntaan nopeammin ja yksinkertaisemmin, ilman kalliita palveluja.

Päihdehoidon hoitovaihtoehtoja voidaan jaotella myös sen mukaan, käytetäänkö niissä lääkkeitä vai ei. Tällöin puhutaan kokonaan lääkkeettömistä vaihtoehtoista, lääkkeellisistä, ei opioideja sisältävistä vaihtoehtoista, lääkkeellisistä, enintään kuukauden kestävästä hoitovaihtoehtoista ja lääkkeellisistä yli kuukauden kestävästä hoitovaihtoehtoista (Knuuti 2007: 23.) Erityisistä päihdepalveluista A-klinikka harjoittaa lääkkeellistä ja lääkkeetöntä päihdekierteen katkaisua. Kuitenkin myös terveysasemilta voi saada samankaltaista palvelua. Lisäksi A-klinikat tarjoavat yksilö-, perhe- ja ryhmäterapeuttisia keskusteluja. Kuntoutuslaitokset taas tarjoavat vieroitushoitoa, mutta tarvittaessa myös pidempikestoista hoitoa. Jotkut kuntoutuslaitokset on tarkoitettu koko perheelle, joissakin hoitoon otetaan vain yksin asiakas (Kaukonen 2000: 112-113.) Suomessa onkin perinteisesti satsattu juuri laitoshoitoon ja avohoidon- ja kuntoutuksen mallit ovat meillä vielä suhteellisen kehittymättömiä, mutta kuitenkin kehittyvät koko ajan. Vaikka laitoshoitopaikkojen määrä on viime vuosina kasvanut, on niihin silti vielä vaikea päästä (Novitskij 2003: 39.)

3.2 Vantaan päihdepalvelujen esittely

Vantaan kaupungin internetsivuilla kerrotaan, että päihdepalvelujen tavoitteeksi on asetettu vantaalaisten päihteidenkäytön vähentäminen sekä päihteidenkäytöstä aiheutuvien sosiaalisten- ja terveydellisten haittojen vähentäminen ja ehkäisy (Vantaan kaupunki 2011). Kuitenkin tästä huolimatta on tutkittu, että Vantaan kaupungin asumispuolen päihdepalveluille on yleistä palvelupolun toistuvuus: noin 37 % vuonna 2009 tehdyn tutkimuksen mukaan on ollut asunnottomana toistuvasti (Erkkilä & Stenius-Ayoade 2009: 34). Asumispolkujen repaleisuus ja katkokset on huomattu myös laajemmin yhteiskunnassa. Osaratkaisuksi onkin kehitelty Asunto ensin -ideologian mukaista Nimi Ovesa - hanketta, joka esitellään kappaleessa 3.3.1.

Vantaan kaupungilla päihdepalveluja tarjoavat A-klinikat, huumehoitoklinikka, nuorisoasema, katkaisuhuolto, ehkäisevän päihdetyön yksikkö sekä kuntouttavat asumispalvelut. A-klinikoita on Vantaalla kolme, Itä-Vantaan A-klinikka, Länsi-Vantaan A-klinikka sekä Koillinen A-klinikka. Ne tarjoavat avohoitoa joka on suunnattu päihdeongelmallisille sekä heidän läheisilleen. A-klinikan tarjoama hoito voi olla yksilöhoidon lisäksi esimerkiksi pari- ja perhetapaamisia ja asiakassuhde alkaa aina asiakkaan kanssa tehtävällä tilanearviolla. Palvelu on tarjottu ensisijaisesti niille, jotka käyttävät alkoholia tai lääkkeitä ja huumeidenkäyttäjille on olemassa oma H-klinikkansa. H-klinikka toimii Vantaalla kolmessa eri toimipisteessä, joista Vantaan Myyrmäessä hoidetaan keskitetysti täysi-ikäisten sekä myös heidän läheistensä hoidon tarpeen

arviointi ja kuntoutus- ja avohoitopalvelut. Kaksi muuta toimipistettä puolestaan ovat avoimia muidenkin paikkakuntien asukkaille ja niillä asioiminen on mahdollista myös anonyymisti ja tavoitteena on, että kyseessä olisi matalan kynnyksen palvelu jossa voi hoidon tarpeen arvioinnin lisäksi vaihtaa neuloja, ottaa rokotuksia sekä käydä esimerkiksi HIV-testeissä (Vantaan kaupunki 2011.)

Katkaisuhoitoa Vantaalla tarjoaa Myyrmäen katkaisuhoitoasema, johon on mahdollista hakeutua silloin, kun avohuollon palvelut eivät tarjoa riittävästi tukea päihteistä vieroittautumiseen. Hoito kestää yleensä noin 1-3 viikkoa ja on ympärivuorokautista. Asiakaspaiikkoja katkaisuhoitossa on yhteensä 15. Tavoitteena on, että päihteidenkäyttöön liittyvän kierteen katkaisun lisäksi arvioidaan sekä asiakkaan psyykinen että fyysinen tila, sosiaalinen tilanne ja selvitetään asiakkaan tarve mahdolliseen jatkohoitoon. Vantaan kaupunki on lisäksi aloittanut Kotikatko-hankkeen, joka on kotona tapahtuvaa katkaisuhoitoa sekä jälkikuntoutusta. Palvelua ovat mukana tarjoamassa avopalvelut, sairaalapalvelut, kotihoito, aikuissosiaalityö, päihdepalvelut sekä SiniVida Oy. Palvelu on kohdistettu erityisesti liikuntarajoitteisille ja vammaisille, jotka eivät kykene lähtemään laitoshuoltoon. Myös asiakkaan elämäntilanne voi olla sellainen, että laitospäästä lähteminen olisi vaikeaa, jolloin kotiin tuotava palvelu voi vastata paremmin asiakkaan tarpeisiin (Vantaan kaupunki 2011.)

Ehkäisevän päihdetyön yksikön toimintaan kuuluu nimensä mukaisesti alkoholin, tupakan, huumeiden sekä pelaamisen aiheuttamien ongelmien sekä riippuvuuden ehkäisy. Yksiköllä on omat materiaalipalvelunsa, konsultaatiopalvelu, koulutuspalvelu sekä kehittämis- ja tukipalvelu. Palvelu on tarkoitettu kaikille vantaalaisille, sekä Vantaan kaupungin työntekijöille ja se toimii yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa sekä tämän lisäksi omana yksikkönään (Vantaan kaupunki 2011.)

3.3 Vantaalaiset asunnottomat ja toimet asunnottomuuden vähentämiseksi

Vantaan kaupungilla oli vuonna 2009 noin 607 yksinäistä asunnottomia, joista 161 oli pitkäaikaisasunnottomia (Nimi ovela - hankesuunnitelma: 29). Suurin osa asunnottomista on yksinäisiä ihmisiä, jotka ovat joutuneet jostain syystä kadulle. Useimmiten taustalla on mielenterveys- ja päihdeongelmia, peliongelma tai vuokravelasta/ -häiriöistä johtunut häätö (ARA:n selvitys asunnottomuudesta 2009. 5/2010:7). Vuonna 2008 Vantaa teki yhdessä yhdeksän muun kunnan ja Suomen valtion kanssa aiesopimuksen pitkäaikaisasunnottomuuden puolittamiseksi. Kunnat valikoituivat asunnottomien määrän perusteella: näissä kunnissa asunnottomia oli eniten. Kunnat olivat Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere, Turku, Lahti, Jyväskylä, Kuopio, Joensuu ja Oulu. Aiesopimusten takana oli silloisen hallituksen hyväksymä pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma vuosille 2008-2011. Asunnottomuuden puolittamisen lisäksi oh-

jelmaan oli linjattu asunnottomuuden ennaltaehkäisy (ARA:n selvitys asunnottomuudesta 4/2011.) Aiesopimuksen myötä Vantaan kaupunki linjasi oman toimeenpanosuunnitelmansa pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämiseksi. Toimeenpanosuunnitelmassa Vantaa linjaa tuotavansa 125 uutta asuntoa tai asumispaikkaa asunnottomille (Vantaan kaupungin pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelman toimeenpanosuunnitelma).

Asunnottomuus on siis Vantaallakin ongelma, johon ei ole kehitetty ratkaisua. Etenkin niin sanotut ”vaikeat asiakkaat” koettelevat asunnottomuuden poistoa ja ehkäisyä. Koska asunnottomuus on yhteiskunnallinen ongelma, olisi tärkeää, että se saataisiin poistettua täysin. Aiesopimuksen tarkoituksena on nimenomaan asuttaa niin sanottuja ”vaikeita asiakkaita”. Vaikeiksi asiakkaita profiloituneita ovat myös Sahapuiston asukkaat.

Vaikeiden asiakkaiden asunnon saamisen edistämiseksi on Vantaan kaupunki sitoutunut edellä mainitun aiesopimuksen lisäksi Nimi Ovesa - hankkeeseen, joka toimii asunto ensin - periaatteella. Asunto ensin - periaatteen taustalla on asunnon tunnustaminen perustarpeena. Perusideana on asunnon järjestäminen jokaiselle ilman ehtoja, asukkaan ei tarvitse sitoutua minkäänlaiseen hoitoon. Mallissa asunto nähdään toipumisen lähtökohtana, eikä siinä erikseen arvioida yksilön kykyä asua itsenäisesti, vaan itsenäiseen asumiseen valmentautuminen alkaa oman asunnon saannin jälkeen. Tavoitteena on asumisen turvaaminen ja toipumisprosessin tukeminen. Asukkaan tarvitsema tuki viedään asiakkaan luokse ja peruspalvelujen odotetaan löytyvän asunnon läheisyydestä, jotta yhteiskuntaan integroituminen mahdollistuisi. Tukitoimenpiteet ovat jokaisen asukkaan oman harkinnan varassa ja jokaiselle tarjotaan yksilökohtaista, juuri hänen tarvitsemaansa tukea (Asunto ensin 2011.) Opinnäytetyömme yhteistyötoimijan, Sininauhasäätiön alaisen Sahapuiston voidaan nähdä osaltaan toimivan asunto ensin - ideologian mukaisesti.

Vaikka asunnottomuus näyttäytyy suurena yhteiskunnallisena epäkohtana, ovat asunnottomuuden vähentämishjelman tavoitteet kuitenkin saavuttamassa positiivista voittoa, sillä keväällä 2011 julkaistun ARA:n selvityksen mukaan vuoden 2010 marraskuussa Vantaalla oli 543 asunnottomaa, joista pitkäaikaisasunnottomia oli 117 ja alle 25-vuotiaita 2 (ARA. Selvitys 4/2011. Asunnottomat 2010).

3.3.1 Nimi Ovesa -hankkeen osuus asunnottomuuden poistossa

Vantaan kaupunki on yhdessä Espoon, Helsingin ja Tampereen kanssa osallistunut Nimi ovesa - hankkeeseen (2010-2012), jonka tarkoituksena on saada aikaan toimiva asunnottomien palveluiden kokonaisuus ja vähentää sekä ennaltaehkäistä pitkäaikaisasunnottomuutta. Tavoitteena on luoda 1250 asuntoa, jotka voivat olla eriasteisesti tuettuja. Hanke perustuu ajatukseen, että asunto on jokaisen yksilön keskeinen perustarve ja vasta sen jälkeen voidaan alkaa toteuttamaan laajempimittaista sosiaalista kuntoutusta. Asunnon turvaaminen perusedelly-

tyksenä on laajemminkin jalansijaa saanut ajatus, esimerkiksi Yhdysvalloissa ajatusmalli on havaittu toimivaksi (Nimi Ovesa - hankesuunnitelma: 4-6.)

Yksi hankkeen innovatiivisista piirteistä on laajentaa asunto ensin - ajatusta koko päihdepalvelujärjestelmään. Tämä tarkoittaa sitä, että perehdytään nykyisen palvelujärjestelmän asunnottomuutta tuottaviin ja ylläpitäviin katkoksiin ja pyritään kehittämään tätä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että asunnon ensisijaisuus huomioidaan palvelujärjestelmän toiminnossa ja asumisen jatkuvuus pyritään turvaamaan. Asumisen katkoksiin on havaittu sijoituvan useimmiten siirtymävaiheisiin, ja nykyinen palvelupolku sisältää näitä useita. Jatkuva paikasta toiseen siirtyminen ei luo sopivia edellytyksiä sosiaaliselle kuntoutukselle (Nimi Ovesa - hankesuunnitelma: 6.)

Päihdepalvelujärjestelmälle on tänä päivänä ominaista ajatus palvelupolusta, jossa siirrytään askeleelta toiselle. Nimi ovesa - hankkeen hankesuunnitelmassa on kuitenkin todettu, että malli on epäonnistunut, sillä asunnottomuuden väheneminen on pysähtynyt, ja palvelujärjestelmä ei vastaa kaikkein hankalimmin asutettavien asunnottomien tarpeita. Ongelmallisia ovat myös organisaatioiden väliset intressiristiriidat, jotka johtavat niin sanottujen ”vaikeiden asiakkaiden” ulosputoamiseen sekä järjestelmän sirpaloituneisuuteen (Nimi Ovesa - hankesuunnitelma: 7-9.)

Vantaalla Nimi ovesa - hankkeen seurauksena on saatu tähän mennessä aikaan noin kuusikymmentä asumispaikkaa vaikeasti asutettaville asukkaille. Asukkaille tarjottavan tuen sisältö on kuitenkin vielä pohdittavana, ja onkin suunniteltu että tarkempi jäsennys syntyy osana Nimi ovesa - kehittämishanketta. (Nimi Ovesa - hankesuunnitelma: 30.) Lisäksi Vantaan kaupungin pitkäaikaisasunnottomuuden toimeenpanosuunnitelmassa on muun muassa vielä suunniteltu 2011 vuodelle 30 asunnon tukiasumisyksikkö, johon on katsottu riittävän yhden työntekijän. Y-säätiö ja Sininauhasäätiö hankkivat 25 asuntoa jo pidemmälle kuntoutumisessaan edenneille asunnottomille. Näistä taloista on tarkoitus siirtyä normaaliin vuokra-asuntoon, kun itsenäinen asuminen on mahdollista (Vantaan kaupungin pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishankkeen toimeenpanosuunnitelma.)

Yllä mainitut ajatukset palvelujärjestelmästä ja palvelupolusta kytkeytyvät siis palvelupolun hektisyyteen, joka johtaa osaltaan täysipainoisen voimaantumisen estymiseen. Tämän takia asumispolkujen asumisajat pitäisi joko pidentää tai poistaa täysin. Asunto ensin periaatteen lähtökohtanakin on, että asukkaiden jatkuva siirtely johtaa resurssien tuhlaamiseen, sillä kuntouttavat prosessit joudutaan aina aloittamaan alusta (Nimi Ovesa - hankesuunnitelma: 6.)

Hanketta tarkastellaan vain päihdepalvelujen kannalta, sillä päihdepuoleen liittyvät asunnottomuuspalvelut ovat opinnäytetyön kannalta keskiössä. Hanke on keskittynyt kuitenkin myös nuoriin, vapautuviin vankeihin ja mielenterveyskuntoutujiin (Asunto ensin 2011).

3.4 Päihderiippuvaisten asumispalvelut Vantaalla

Vantaan kaupunki tarjoaa päihderiippuvaisille kuntouttavia asumispalveluita, jotka on tarkoitettu täysi-ikäisille asunnottomille vantaalaisille. Asiakas saa itselleen paikan jossa asua ja yöpyä sekä henkilökunnan avun sekä tuen. Kuntouttavat asumispalvelut koostuvat Koisorannan palvelukeskuksesta, tuetusta asumisesta, työtoiminnasta sekä ostopalveluista joihin myös Sahapuisto kuuluu (Vantaan kaupunki 2011.)

Koisorannan palvelukeskuksessa toimivat asumispäivystys sekä starttipalvelut. Näistä ensimmäinen on paikka, josta päihdeongelmaisten asunnottomien vantaalaisten miesten sekä naisten on mahdollista saada turvallinen paikka yöpyä, ja auttaa näin osaltaan asiakkaita pysymään päihteettöminä. Asiakaspaikkoja on yhteensä 20 ja huoneet on tarkoitettu 2-6 hengelle. Paikalla on lisäksi henkilökuntaa, joka tekevät yhdessä asiakkaan kanssa tilanneselvittelyä sekä kuntoutustarpeen arvioinnin. Palvelukeskuksessa ei saa käyttää lainkaan päihteitä, mutta asumispäivystykseen saa tulla päihtyneenä. Asiakkaan ei tarvitse maksaa palvelukeskuksessa olemisesta ja hänelle tarjotaan lisäksi ilmainen aamupala sekä iltapala. Asiakkaille on myös tarjolla lounas sekä päiväkahvit, jotka ovat maksullisia (Vantaan kaupunki 2011.)

Starttipalvelut koostuvat Arvi-asunnoista joissa on 11 asiakaspaikkaa sekä Koisokodista, jossa puolestaan on yhteensä 8 pienyksiötä. Molemmat toimivat palvelukeskuksen yhteydessä, Arvi-asunnot palvelukeskuksen alakerrassa ja Koisokodit yläkerrassa. Arvissa hoitajakso kestää keskimäärin noin 1-3 kuukautta ja Koisokodissa puolestaan muutamasta kuukaudesta vuoteen. Arvissa on asiakkaille viisi kahden hengen huonetta ja yksi yhden hengen huone. Tämän lisäksi asiakkaille on suunniteltu viikko-ohjelma, johon kaikkien asiakkaiden tulee sitoutua. Arvissa oltavan jakson aikana on tavoitteena, että asiakkaat pohtisivat omaa suhdettaan päihteisiin ja heille myös tarjotaan tukea päihteettömänä pysymiseen. Koisokodissa on jokaiselle asiakkaalle oma pienyksiö ja asiakaskunta koostuu sellaisista henkilöistä, jotka tarvitsevat vahvaa tukea asumiseensa sekä elämiseensä (Vantaan kaupunki 2011.)

Vantaan kaupungin asunnottomille suunnattu tuettu asuminen sekä työtoiminta pitävät sisälleen Oraskoti- ja Tähkä asumisyhteisöt, etätuetut tukiasunnot sekä työpajatoiminnan. Oraskoti ja Tähkä on tarkoitettu niille, jotka ovat jo raitistuneet niin, etteivät enää tarvitse esimerkiksi laitospalvelusta, mutta joille raittiina pysyminen ilman tukea olisi luultavasti liian haastavaa. Oraskoti on 7-paikkainen ja siellä on saatavilla henkilökunnan tukea päivittäin. Asukkaat osallistuvat yleisten tilojen sekä oman huoneensa siivoamiseen ja ruokaa valmiste-

taan henkilökunnan tukemana. Asumisaika Oraskodissa on keskimäärin 3-6 kuukautta, jonka jälkeen on mahdollista siirtyä esimerkiksi Tähkään tai tukiasuntoihin (Vantaan kaupunki 2011.)

Tähkä on asumisyhteisö, jossa on 15 asiakaspaikkaa. Tähkässä asutaan itsenäisemmin omissa pienyksiöissä ja asiakkaat huolehtivat arjen perusaskareista kuten siivoamisesta ja ruoanlaitosta itse. Tähkässä voi asua enintään vuoden ja se soveltuu parhaiten niille, jotka kokevat yhteisöllisen asumisen tarjoavan riittävästi tukea raittiina pysymiseen. Lisäksi Vantaan päihdepalveluilla on omakotitaloja sekä kerrostaloasuntoja, jotka on tarkoitettu tukiasunnoiksi päihdekuntoutujille. Näihin tukiasuntoihin siirrytään yleensä Arvista, Oraskodista tai Tähkästä. Asumiseen liittyy myös kotikäyntejä sekä tapaamisia työntekijöiden kanssa. Tukiasunnossa on mahdollista asua aina kuudesta kuukaudesta kahteen vuoteen (Vantaan kaupunki 2011.)

Vantaan kaupunki ostaa lisäksi ostopalveluina asumispaikkoja ja myös Sininauhasäätiön Sahapuisto lukeutuu näihin palveluihin. Tästä syystä mielestämme Vantaan asunnottomien palveluiden avaaminen oli tärkeää, jotta palvelupolun hahmottaminen olisi helpompaa. Esiin nousut seikka oli kuitenkin se, että asunnottomien palvelut oli tarkoitettu nimenomaan päihderiippuvaisille ja palveluiden piiriin pääseminen edellyttää päihdeongelmaa. Päihdeettömän asunnottoman voidaankin katsoa olevan jonkinlainen väliinputoaja. Palveluiden saaminen edellyttää myös niihin oikeutettua sitoutumaan päihdeettömyyteen ja repsahdus johtaa uloskirjaukseen. Päihdeiden käytön salliminen olikin yksi niistä seikoista, joka sai Sahapuiston asiakkailta kiitosta. Repsahdus ei tarkoita enää automaattisesti asuinpaikan menetystä, vaan asiakkaat saavat mahdollisuuden yrittää uudelleen omassa kodissaan.

3.5 Sininauhasäätiö ja puolimatkankoti Sahapuisto

Sininauhasäätiö toimii Sininauhaliiton alaisuudessa ja sen tärkeimpiin tavoitteisiin kuuluu asunnottomuuden vähentäminen ja poistaminen erityisesti niiden ihmisten kohdalla joille itsenäinen asuminen ei ole onnistunut ilman tukea. Sininauhasäätiön toimintaperiaatteisiin kuuluu, että asumiseen luodaan aina siihen tarvittava tuki ja asiakkaiden osallisuuteen liittyviä toimintamahdollisuuksia (Sininauhasäätiö 2011.)

Opinnäytetyömme ympäristö on Vantaalla sijaitseva Sininauhasäätiön puolimatkankoti Sahapuisto. Sahapuisto sijaitsee Länsi-Vantaalla kerrostalossa, jossa on neljä kerrosta ja kolme rappua. Asuntoja talossa on yhteensä 54, joista Sininauhasäätiön omistuksessa on 49 asuntoa. Talo on hissiton, eikä siis sovellu liikuntaesteisille asiakkaille. Sahapuiston asunnot ovat aravatasoisia yksiöitä, kaksioita ja kolmioita, jotka ovat pinta-alaltaan 23-64 m². Jokaisessa asunnossa on lisäksi oma kylpyhuone sekä keittiö tai keittokomero asunnon koosta riippuen. Osassa asunnoista on myös parveke. Taloyhtiöstä löytyy myös sauna, jonka käyttövuoron voi

varata asuntokohtaisesti ja kerran viikossa sauna lämmitetään ilmaiseksi. Taloyhtiön huolto ja siivouspalvelut on ulkoistettu Rajatorpan huollolle.

Kerrostalossa on myös päiväkeskus joka on kaikille asiakkaille avoin. Päiväkeskus on avoinna arkisin 08-00-20.00. Päiväkeskuksen sääntöihin kuuluu kuitenkin, ettei siellä saa käyttää päihkeitä, mutta päihteiden alaisena oleminen on sallittua. Päiväkeskuksessa asiakkailla on mahdollisuus aktiiviseen toimintaan josta maksetaan ahkeruusrahaa 9-12 €/päivä ja toimintaan voi osallistua 1-2 henkilöä päivittäin. Päiväkeskuksessa voi myös pestä pyykkiä sekä käyttää internetiä ilman erillistä maksua. Tämän lisäksi päiväkeskuksessa on asiakkaiden oma kirpputori, jossa on mahdollista ostaa ja myydä esimerkiksi vaatteita, lehtiä, kirjoja sekä muita tavaroita.

Sahapuistossa on 4 työntekijää, jotka ovat paikalla arkisin kello 8.00-20.00. Myös talon toimisto on avoinna arkisin kello 8.00-20.00. Lisäksi talossa on 4 asukasta, jotka hoitavat sosiaalisen talonmiehen tehtäviä. Sosiaaliset talonmiehet ovat ikään kuin sivutoimisia talonmiehiä ja heidän tehtäviinsä kuuluu talon toiminnasta, turvallisuudesta ja yleisestä auttamisesta huolehtiminen niinä aikoina kun talon henkilökunta ei ole paikalla.

Sahapuistossa pidetään kuukausittain asukaskokouksia, johon kaikki asukkaat ovat tervetulleita. Kokouksessa keskitytään talon sääntöihin ja käydään läpi asukkaiden mielipiteitä asumisesta ja siihen liittyvistä tekijöistä. Jokaiselle asukkaalle on lisäksi nimetty oma ohjaaja, joka auttaa asukasta omien asioiden hoidossa. Sahapuistossa asuminen onkin tuettua asumista ja vuokraan kuuluu asumisen tuki, joka on 17,40 euroa vuorokaudessa. Jokaiselle asiakkaalle tehdään myös henkilökohtainen palvelusuunnitelma.

Asukasvalinnat puolimatrankotiin Sininauhasäätiö tekee yhdessä Vantaan kaupungin sosiaalitoimen kanssa (Sininauhasäätiö 2011). Asukkaat tulevat kadulta, asuntoloista, erilaisista laitoksista tai esimerkiksi omasta kodista, jos asuminen siellä jostain syystä päättyy. Ensimmäiset asukkaat muuttivat Sahapuistoon heinäkuussa 2009. Jokainen Sahapuiston asiakas maksaa asunnostaan vuokraa ja saa siihen asumistukea.

4 Opinnäytetyön tavoitteet ja toteutus

Opinnäytetyön toteutusta kuvataan tarkoituksesta ja lähtökohdista käsin. Nämä auttavat ymmärtämään lopullisia valintojamme esimerkiksi aineistonkeruumetodin ja haastateltaviksi valikoitumisen suhteen. Olemmekin tarkoituksia ja lähtökohtia esitellessämme pyrkineet perustelevaan ratkaisumme kokonaisvaltaisesti. Tarkoituksen ja lähtökohtien esittelyn jälkeen pa-

neudutaan siihen, miten aineistonkeruu on toteutettu. Lopuksi olemme määritelleet ja avan-
neet hieman käyttämäämme tutkimustyyliä ja tutkimusmetodia.

4.1 Opinnäytetyön tausta ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön yhtenä pääpiirteenä oli tuottaa tietoa siitä, millaisena palveluna Sahapuiston
asukkaat kokevat Sahapuiston ja kuinka kannattavaa kyseisen palvelun tuottaminen silloin on.
Asiakkaiden äänen esiin saattaminen on päihdepalvelurintamalla kovin harvinaista ja tämän
vuoksi halusimme keskittyä asukkaisiin. Asunnottomille tarkoitettujen palveluiden vertailu
asiakkaiden näkökulmasta olisi myös mielenkiintoinen ulottuvuus, mutta opinnäytetyön rajal-
lisuuden vuoksi aihetta ei ollut kannattavaa sisällyttää tutkittaviin asioihin.

Asiakkaiden äänen kuuluville saaminen oli siis mielenkiintomme kohteena. Tähän voidaan
edellä mainitun lisäksi liittää syyksi myös se, että tämän hetkisissä Vantaan kaupungin päihde-
ja asunnottomuuspalveluissa voidaan nähdä olevan puutoksia siinä, miten paljon asiakkaat
voivat vaikuttaa palveluiden sisältöön. Useimmat asunnottomille tarkoitetut palvelut ovat
päihdeettömiä, jolloin asiakkaan tulee ikään kuin olla valmis sitoutumaan päihdeettömyyteen,
jos haluaa katon päänsä päälle. Kuitenkaan näin ei usein ole, ja tämä näkyy uloskirjauksina.
Näin monet asiakkaat kulkevat samaa polkua yhä uudelleen ja uudelleen.

Asiakkaiden äänen esiin saamisen tavoite johti siihen, että toteutimme opinnäytetyömme
laadullisena tutkimuksena. Laadullinen tutkimus, eli kvalitatiivinen tutkimus, on aineistoläh-
töinen tapa perehtyä tutkittavaan asiaan. Laadullisessa tutkimuksessa paneudutaan ihmisten
kokemusmaailmaan ja kartoitetaan heille tärkeitä tekijöitä. Aineistoa voidaan kerätä niin
haastatteluilla kuin lukuisilla muillakin tavoin. Aineisto on yleensä melko suppea, ja siinä kes-
kitytään määrän sijasta laatuun ja hyvään analysointiin (Eskola & Suoranta 2005: 14).

Laadullista tutkimusta määriteltäessä verrataan sitä usein määrälliseen, kvantitatiiviseen tut-
kimukseen. Määrittelyssä laadullinen tutkimus nähdään muun muassa subjektiiviseksi ja ym-
märtäväksi, kun taas määrällinen on objektiivinen ja selittävä. Tutkimuksen arvoa pohdittaes-
sa, ei kuitenkaan ole järkevää eikä edes tarpeellista verrata näitä kahta tapaa toisiinsa (Esko-
la & Suoranta 2005: 14.) Näin ollen laadullinen tutkimus oli opinnäytetyön kannalta oikea va-
linta, sillä tarkoituksena on ymmärtää ihmisten omia kokemuksia. Määrällinen tutkimus ei
olisi mahdollistanut yhtä hyvin monipuolista paneutumista asioihin, eikä palvelut opinnäyte-
työn tarkoitusta.

Opinnäytetyön tavoitteen ja tutkimustyylin hahmottumisen jälkeen tutkimuskysymykset alkoi-
vat selventyä. Laadullisen aineiston tutkimusongelmana tarkasteltiin sitä, miten Sahapuiston
asukkaiden elämäntilanne on mahdollisesti muuttunut Sahapuistoon muuton jälkeen ja mitä

mieltä asukkaat ovat Sahapuiston palveluista. Tavoitteena oli saada luotettavaa tietoa siitä, kokeeko asukas asunnon saamisen vaikuttaneen myönteisesti hänen elämänlaatuunsa.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. *Miten Sahapuiston asukkaat kokevat elämänsä muuttuneen asunnon saannin jälkeen?*
2. *Mitä mieltä asukkaat ovat Sahapuistossa asumisesta ja siihen kuuluvista palveluista?*

Tutkimuskysymysten muotoutumiseen vaikuttivat omien intressiemme lisäksi Sahapuiston työntekijöiden kiinnostuksen kohteet. Oma lähtökohtanamme halusimme perehtyä nimenomaan siihen, onko Asunto ensin-ideologian mukainen asumismuoto ratkaisu ”vaikeiden asiakkaiden” asuttamiseen. Sahapuiston asukastyytyväisyyttä ja sen palveluiden tutkiminen taas vastasi Sahapuiston työntekijöiden kiinnostukseen palvelun toimivuudesta ja kehittämistarpeista.

Opinnäytetyö tarjoaa siis tietoa ainakin Vantaan kaupungille ja Sahapuiston työntekijöille siitä, miten palveluun tällä hetkellä suhtaudutaan asiakkaiden puolelta ja miten sitä voitaisiin mahdollisesti heidän mielestään parantaa.

4.2 Aineistonkeruu

Aineistonkeruu kuuluu oleellisesti tutkimuksen toteutukseen ja sen tavoitteiden saavuttamiseen. Jouduimme opinnäytetyön aineistonkeruuta pohtiessamme keskittymään siihen, onko oleellisempaa saada mahdollisimman monta vastausta vai perehtyä syvällisesti asukkaan kokemukseen teemahaastattelun muodossa. Näin ollen suunnittelimme aluksi aineistonkeruun menetelmäksi kyselylomaketta. Kyselylomake ei olisi kuitenkaan välttämättä tuottanut läheskään niin paljon kirjallista materiaalia kuin haastattelut, ja vaarana olisi myös ollut palautettujen lomakkeiden vähyyys ja vastausten yksipuolisuus. Haastattelu on myös joustavampi malli toteuttaa tutkimusta ja lisäksi se mahdollistaa syvemmän kommunikoinnin haastateltavan kanssa. Myös tarkentavien kysymysten ja lisäkysymysten esittäminen mahdollistuu (Vuorela 2005: 42.)

Keräsimme opinnäytetyömme haastattelumateriaalin kymmenen eri haastattelun kautta. Haastattelujen keruuajankohta oli toukokuu 2011. Haastattelut toteutettiin pääosin yksilöhaastatteluina lukuun ottamatta yhtä pariskuntahaastattelua, jossa tarkoitus oli alun perin haastatella vain toista, mutta loppujen lopuksi pariskunnasta molemmat kertoivat omia näkemyksiään kysymyksiimme. Tutkimuksessa olemme kuitenkin keskittyneet vain toisen vastauksiin. Tähän päädyimme siitä syystä, että 10 haastateltavaa oli opinnäytetyömme kannalta

riittävästi ja koska pariskunnan kertomat asiat Sahapuistossa asumisesta olivat keskenään samanlaisia.

Haastattelumme etenivät siten, että toinen kävi keskustelua haastateltavan kanssa ja toinen kirjoitti paperille ylös haastattelussa esiin nousseita keskeisiä asioita ja äänitti haastattelua. Kaikki haastattelut äänitettiin ja jokaiselta haastatellulta kysyttiin äänitykseen lupa. Käsien kirjoittamista käytettiin tukena lähinnä siitä syystä, että emme olleet alkuun varmoja nauhoitusten äänenlaadusta ja halusimme näin varmistaa, että haastattelujen sisältö tulee varmasti tallennettua. Haastattelut kestivät puolesta tunnista kahteen tuntiin. Tavoitteena oli saada aikaan haastattelutilanne, jossa haastateltava voi luotettavassa ympäristössä puhua vapaasti ja kertoa rehellisesti oman näkemyksensä käsiteltävästä asiasta. Näin ollen kysyimme haastateltavilta aina ennen haastattelua, missä he haluavat pitää haastattelun. Haastatteluista 6 toteutettiin asukkaiden omassa kodissa, 1 ulkona ja loput 3 Sahapuiston yhteisessä tilassa, kuitenkin niin, ettei paikalla ollut haastattelun aikana muita ihmisiä.

Aluksi Sahapuiston henkilökunta neuvoi meille asukkaita, joita kannattaisi haastatella. 4 haastateltavista valitsimme kuitenkin itse sattuman mukaan niin, että menimme Sahapuiston yhteiseen tilaan ja kysyimme, kuka haluaisi ottaa osaa tutkimukseen. Yhden itse valitsemamme haastateltavista tapasimme ulkona, kun olimme menossa ensi kertaa haastattelemaan Sahapuistoon. Kontaktit henkilökunnan ehdottamiin asukkaisiin syntyivät niin, että joku henkilökunnasta tuli joko mukaan käymään asukkaan luona kun kysyimme sopisiko haastattelu, tai neuvoi asukkaan oven, jolloin menimme koputtelemaan oven taakse ja kysymään josko asukas suostuisi haastatteluun. Vaikka pyysimmekin asukkaita haastateltaviksi ilmestymällä oven taakse ilman ennakkoilmoitusta, ottivat kaikki haastateltavat meidät hyvin vastaan. Yksikään haastateltavaksi pyydetyistä ei kieltäytynyt, mutta muutama totesi, että haastattelu sopisi paremmin seuraavana päivänä. Näin ollen siirsimme tietenkin haastattelun seuraavaksi päiväksi.

Kaikille haastateltaville esitettiin samat kysymykset, tosin esittämisjärjestys ja sanamuoto vaihtelivat. Haastateltavat vastasivat kysymyksiin yllättävänkin avoimesti ja suorapuheisesti, ottaen huomioon, ettemme olleet tavanneet heitä aiemmin. Koska puhutaan päihdeongelmista, lienee syytä todeta, että kolme haastateltavistamme oli käyttänyt päihteitä ennen haastattelua. Haastattelun aikana he eivät kuitenkaan juoneet, eikä päihtymystila ollut muutenkaan niin voimakas, että se olisi haitannut haastattelua. Koska päihtymystila oli lievä, ei ole tarpeen olettaa, että päihtymyksellä olisi ollut vaikutusta haastateltavien vastauksiin tai mielipiteisiin.

Haastateltaville esitetyt kysymykset käsittelivät pääosin asunnottomuutta ja asunnottomuuden historiaa, haastateltavan ihmissuhteita ja niiden muutoksia asunnottomaksi jäämisen jäl-

keen sekä Sahapuistoa ja sen sopivuutta haastateltavalle. Lisäksi kyselimme haastateltavilta heidän arjenhallinnastaan ja tulevaisuuden odotuksistaan.

4.2.1 Kohderyhmä

Haastatellut olivat asunnottomia, vantaalaisia päihdeongelmaisia, joilla suurimmalla osalla oli takanaan yksi tai useampi asunnottomuuskausi. Haastatelluista kahdeksan oli miehiä ja kaksi naisia. Haastateltujen keski-ikä oli 51 vuotta.

Haastateltavien valikoituminen perustui vapaaehtoisuuteen ja Sahapuistossa asumisen keston. Ensimmäisenä päämääränä oli saada haastateltaviksi Sahapuistossa jo pidempään asuneita asukkaita, jotta tutkimuksen luotettavuus ei kärsisi ja saataisiin näkemys, jonka taustalla on jo pidempiaikaista kokemusta Sahapuistosta. Kuitenkin myös Sahapuistossa vähemmän aikaa asuneiden asukkaiden haastattelemisen tuli kyseeseen. Loppujen lopuksi haastateltavistamme 7 oli asunut Sahapuistossa yli puolivuotta ja kolme alle puolivuotta.

4.3 Tutkimusmenetelmä

Tiedonkeruumenetelmänämme käytimme haastatteluissa teemahaastattelua. Valitsimme aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun, koska se mahdollistaa väljemmän haastattelu-tilanteen kuin esimerkiksi strukturoitu haastattelu. Strukturoidussa haastatteluissa tarkoituksena on pidättäytyä mahdollisimman tarkasti haastattelukysymysten sisällä ja tämän vuoksi kysymykset ovatkin tarkasti etukäteen määriteltäviä. Koemme, että teemahaastattelu mahdollistaa paremmin asukkaan oman äänen esiin tulemisen ja tuo näin myös monipuolisemmin tietoa esiin käsiteltävästä asiasta. Vaikka teemahaastattelu on luonteeltaan väljempi, on siinäkin oleellista käydä kaikki käsiteltävät teemat läpi jokaisen haastateltavan kanssa (Hirsjärvi & Hurme 2001: 47). Teemahaastattelua ja sen toteutusta pohtiessamme esiin nousi aiheita, jotka käsittelevät muun muassa asukkaiden asumishistoriaa, ihmissuhteita, arjen hallintaa ja kokemuksia Sahapuistossa asumisesta.

4.4 Tutkimushaastattelu

Aineistonkeruumenetelmänämme oli siis tutkimushaastattelu, jonka yksi laji teemahaastattelu on. Toteutimme aineistonkeruussamme teemahaastattelua, mutta koska se kuuluu tutkimushaastattelun alaisuuteen, määrittelemme tässä myös tutkimushaastattelua koska monesti tutkimushaastattelun eri lajeilla on yhteisiä piirteitä, jotka toteutuvat suurimmassa osassa tutkimushaastattelun muotoja.

Tutkimushaastattelussa on tarkoitus tuoda esiin haastateltavan näkökulmia, mielipiteitä ja tunteita jostakin tietystä asiasta. Kun haastattelua määritellään osana tutkimusta, voidaan sillä nähdä olevan aina tyypillisiä piirteitä. Ensinnäkin haastattelu on aina etukäteen suunniteltu ja tutkija on perehtynyt tutkittavaan kohteeseen. Toiseksi haastattelu on haastattelijan suunnittelema ja hän myös ohjaa haastattelun läpikäymistä. Lisäksi haastatteluun liittyy monia vuorovaikutukseen kuuluvia seikkoja: haastattelijan on kyettävä motivoimaan haastateltavaa ja tunnettava roolinsa, mutta haastateltavalle haastattelijan rooli selviää kuitenkin vasta haastattelun edetessä. On myös tärkeää, että haastattelijalla on saanut haastateltavan luottamuksen yksityisyyteen ja salassapitoon liittyvissä asioissa (Hirsjärvi & Hurme 2001: 41-43.)

Vaikka tutkimushaastattelulle voidaan määritellä joitakin yleispiirteitä, on olemassa monia toisistaan eroavia tutkimushaastattelutapoja. Haastattelut erotellaan toisistaan pääosin sen mukaan, miten strukturoituja ne ovat, eli miten tarkasti kysymykset on muotoiltu ja miten paljon haastattelijalla puuttuu haastattelun sisältöön. Erilaisia haastattelutapoja ovat muun muassa lomakehaastattelu, strukturoimaton haastattelu, puolistrukturoitu haastattelu, teemahaastattelu, syvähaastattelu ja kvalitatiivinen haastattelu (Hirsjärvi & Hurme 2001: 43-44.) Tässä opinnäytetyössä on käytetty puolistrukturoitua teemahaastattelua.

4.4.1 Teemahaastattelu

Teemahaastattelua kutsutaan niin sanotuksi puolistrukturoiduksi haastatteluksi. Kyseisellä menetelmällä on kuitenkin myös muutama muu nimitys, kuten puolistandardoitu haastattelu. Puolistrukturoiduissa haastattelutavoissa kysymykset ovat usein kaikille haastateltaville samat, mutta kysymysten esiintymisjärjestys voi erota haastattelujen välillä, kuten myös kysymysten sanamuoto. Tarkemmin sanottuna jotkin haastattelussa esiin tulevat näkökohdat on ennalta määritetty, mutta ei kaikkia. Puolistrukturoiduille haastattelutavoille on ominaista myös se, että valmiita vastausvaihtoehtoja ei haastateltaville anneta, vaan jokainen vastaus perustuu haastateltavan omaan kuvaukseen ja käsitykseen (Hirsjärvi & Hurme 2001: 47.)

Teemahaastattelu lajitellaan puolistrukturoiduksi haastatteluksi sen vuoksi, että kaikille tutkimuksessa tehtäville haastatteluille on ennalta määrätty tietyt keskeiset teemat, joihin haastattelussa on tarkoitus paneutua. Kuitenkaan teemahaastattelussa ei välttämättä ole etukäteen kehitettyjä kysymyksiä, kuten muissa puolistrukturoiduissa haastatteluissa usein on (Hirsjärvi & Hurme 2001: 47.)

Teemahaastattelu on haastattelutapa, jossa kuultavan oma kokemus ja määrittelyt tulevat esiin (KvaliMOTV 2011). Teemahaastattelu siis korostaa ihmisten omia tulkintoja asioista (Tuomi & Sarajärvi 2006: 77). Teemahaastattelulle oleellista on että teemat ovat ennalta määritellyt ja haastattelu etenee teemojen mukaan (Hirsjärvi & Hurme 2001:47).

Jotta teemahaastattelu voidaan toteuttaa, on tutkimuksen otannasta oltava tiedossa sen veran, että heillä kaikilla on jokin yhteinen nimittäjä. Teemahaastattelun ydin on löytää tutkimuksen kannalta merkityksellisiä asioita ja teemat perustuvatkin tutkimuksen viitekehukseen (Tuomi & Sarajärvi 2006: 77.) Vaikka teemahaastattelun teemat ovat etukäteen valikoituneita, niin niiden läpikäyminen kaikkien haastateltavien kanssa samassa järjestyksessä ei ole välttämätöntä. Haastattelijan tulee kuitenkin varmistaa, että kaikki teemat käydään läpi (Eskola & Suoranta 2005: 86.)

4.5 Aineiston käsittely ja laadullisen aineiston analyysi

Laadullisen aineiston analyysi alkaa usein jo aineiston keruuvaiheessa. Haastattelija tekee mahdollisesti havaintoja tietyistä ilmiöistä sen mukaan, miten usein ne esiintyvät haastattelussa ja onko joitain erityistapauksia tai muita vastaavia mielenkiintoa herättäviä tekijöitä. Kun aineistoa analysoidaan, tutkija joutuu käyttämään päättelyä, joka on joko induktiivista tai abduktiivista. Induktiivisen päättelyn lähtökohtana on aina kerätty aineisto, kun taas abduktiivisessa päättelyssä tutkija pyrkii löytämään aineistosta tukea teoreettisille näkemyksilleen (Hirsjärvi & Hurme 2001: 136.) Omassa opinnäytetyössämme koemme päättelyn olleen induktiivista. Toki meillä oli jo ennen aineiston keräämistä jonkinlainen teoreettinen pohja, mutta haastattelujen perusteella se on vahvistunut ja myös muovautunut lopulliseen muotoonsa.

Kerättyämme haastattelut aloitimme siis niiden litteroinnit käsintehdyt muistiinpanot apuvälineenämme. Litteroitua aineistoa kertyi loppujen lopuksi lähestulkoon 45 sivua ja litterointi olikin aineiston käsittelyssä eniten aikaa vievä osuus. Joidenkin haastatteluiden litterointi oli hyvin haastavaa, johtuen taustahälinästä tai hiljaisesta puheäänestä. Muutaman kerran litteroidessa kävi myös niin, että jouduimme jättämään jotkut kohdat kokonaan pois, sillä sanoma ei kerta kaikkiaan saanut selville. Litteroinnin aikana käsintehdyt muistiinpanot osoittautuivat erittäin hyödyllisiksi.

Laadullisen aineiston analyysille on olemassa monia erilaisia tapoja, joista on vaikea määritellä yhtä oikeaa tai selvästi muita parempaa analyysitapaa. Kuitenkin analyysille on nähtävissä pääpiirteitä, jotka useimmiten toistuvat laadullisissa analyyseissä:

Laadullisen aineiston analyysissä on useita vaihtoehtoja. Kuitenkin kaikilla analyysitavoilla on yhteiset tekijät, jotka ovat aineiston luokittelu, analyysi ja aineiston tulkinta (Hirsjärvi & Hurme 2001: 136.) Ensimmäiseksi aineisto on kuitenkin litteroitava ja koodattava. Koodaamisella tutkija selventää itselleen aineistoa muun muassa jäsentämällä sitä. Lisäksi koodaus

toimii tutkijan omina aineiston sisään kirjoitettuina muistiinpanoina ja auttaa löytämään tekstistä kohtia, jotka käsittelevät samaa asiaa (Tuomi & Sarajärvi 2006: 95.)

Koodauksen ja litteroinnin jälkeen tutkijan on luokiteltava, teemoiteltava, tyypiteltävä tai muulla tavoin järjesteltävä aineistoa. Luokittelussa tutkija jakaa aineistosta esiin nousseita luokkia ja katsoo, miten paljon mikäkin luokka esiintyy aineistossa. Teemoittelu on hyvin paljon luokittelun tapaista, mutta teemoittelussa keskitytään siihen, mitä mistäkin teemasta on sanottu, eikä esiintymislukumäärällä ole niinkään merkitystä. Tyypittelystä aineistoa jaetaan tiettyihin tyyppeihii (Tuomi & Sarajärvi 2006: 95.)

Litteroinnin jälkeen aloimme käsitellä aineistoa. Ennen aineiston analyysin aloittamista valitsimme analyysiyksikön, joka oli tapauksessamme lause. Kun aloimme analysoida aineistoa, tiivistimme sitä poistamalla epäolennaisia asioita erilaisten merkkien avulla. Käytimme hyvin paljon värikyniä yhdistellessämme aineistoa ja käydessämme sitä läpi. Koemme värikynien toimineen yksinkertaisimpana tapana aineiston merkitsemisessä. Kun olimme löytäneet aineistosta keskeisimmät asiat, teimme aineistosta havainnointitaulukon, jossa listasimme kustakin haastattelusta samaan asiaan liittyviä vastauksia tietyn teeman alle. Tämän jälkeen luokittelimme asioita ala- ja yläluokkiin ja pyrimme tulkitsemaan aineistoa, kuten laadullisen aineiston käsittelyssä tuleekin toimia. Tämä vaihe nosti esiin tutkielman kannalta oleelliset asiat, joita olemme tuloksissa esitelleet. Luokittelu oli kaikkein haastavin aineiston käsittelyn alue. Aineiston luokittelu ja litterointi olivat lisäksi todennäköisesti eniten aikaa vieviä toteutuksen osia.

5 Tutkimuksen tulokset

Tutkielman tuloksia tarkastelemme seuraavaksi tutkimuskysymysten ja haastattelujen pohjalta nousseiden asioiden valossa. Pääteemoiksi nousivat kokemus asunnottomuudesta, Sahapuiston palvelun käyttäjäksi tuleminen ja kokemus Sahapuistossa asumisesta. Sahapuiston palvelun käyttäjäksi tuleminen oli merkityksellistä sen kannalta, että saatiin kuvaa siitä, millaisten polkujen kautta asukkaat Sahapuistoon ovat päätyneet.

Paneuduimme käsittelyssä siis siihen, miten Sahapuiston asukkaiden elämä ja elämänlaatu ovat muuttuneet asunnon saamisen myötä. Tätä peilattiin kodittomuuden kokemukseen, sillä nähdäksemme näillä oli keskeinen merkitys kodittomuuden aikaa ajatella. Menneisyyden peilaaminen nykyhetkeen oli avain siihen, että oli jokin vertauspinta asiakkaan elämänlaadun muuttumiselle.

Toisena tutkimuksen päätavoitteena oli perehtyä siihen, miten Sahapuisto on vastannut asukkaiden tarpeisiin ja kuinka he näkevät palvelun toimivan. Tässä oli tarkoitus tutkia sitä, miten tyytyväisiä palveluun ollaan ja mitä siinä haluttaisiin muuttaa. Lisäksi tutkailtiin asukkaiden vaikuttamismahdollisuuksia koko taloa koskeviin asioihin, sillä koemme vaikutusmahdollisuuksien olevan keskeisellä sijalla päihdepuolen ja asunnottomuuspuolen palveluita tarkasteltaessa.

5.1 Haastateltavien kokemukset asunnottomuudesta

Seuraavaksi perehdytään siihen, miten Sahapuiston asukkaat kokevat asunnottomuuden. Asunnottomuuden kokemus on mielenkiintoinen tekijä ja tutkimuksen kannalta se auttoi ymmärtämään asukkaiden näkökulmia ja loi yhteistä kosketuspintaa pohdittaessa sitä, miten Sahapuisto näyttäytyy asukkaiden mielessä.

Pääsääntöisesti asunnottomuutta kuvattiin ajaksi, jota ei suinkaan ikävöity tai kaivattu. Yksikään haastateltavista ei olisi halunnut palata asunnottomuuden aikaan, vaikkakin sieltä osatiin löytää joitain neutraaleja, tai nyt jo ehkä huvittaviakin tekijöitä. Alla olevassa lainauksessa ilmenee hyvin asunnottomuuteen liittyvä epävarmuus ja turvattomuus, joka oli monessa haastattelussa esillä:

”Sen ajattelu herättää aikamoist pelkoo vieläki, se oli ihan hirveetä aikaa, ku ei koskaa tienny seuraavaa yötä, voitko nukkuu ja missä oot sen yön.” (Nainen, 58)

Haastattelemistamme asukkaista löytyi niin siltojen miehiä, kuin ihmisiä, jotka eivät koskaan olleet joutuneet sananmukaisesti kadulle. Asumisen jatkuminen edes jollain tavalla oli onnistuttu turvaamaan niillä asukkailla, joilla ei varsinaista asunnottomuuden ”kadulla elämiskautta” ollut, siirtymällä palvelusta toiseen. Useiden palvelujen käyttäminen oli tyypillistä, esimerkiksi mielenterveyspalvelut, katkaisuhuoltoasemat, ensisuoajat ja päihdehoitopaikat olivat säästäneet muutamia ihmisiä varsinaiselta kadulla elämiseltä. Joillain asunto Sahapuistosta oli löytynyt jo ennen edellisen asunnon vuokrasuhteen päättymistä.

Haastatteluissa haastateltavat eivät välttämättä kokeneet itseänsä asunnottomiksi, jos aina oli ollut jokin paikka mihin mennä. Esimerkiksi muutamalla oli ollut tukiverkko, jonka luona oli voinut yöpyä, eikä näin ollen ollut koskaan joutunut olemaan rappukäytävissä, väestönsuojissa tai muissa turvattomissa paikoissa. Vaikka vakituista osoitetta ei ole ollutkaan, ei tämä ole johtanut välttämättä asunnottomuuden kokemukseen. Mielenkiintoista oli myös, että palvelukeskuksessa tai huoltokodissa yön viettäminen määritti haastateltaville samaa

asiaa kuin asunto. Pääasiana tuntuu olleen, että on ollut jokin katto pään päällä, vaikka oman kodin puuttuminen onkin tiedostettu:

”...ei voi olla niiku silleen normaalisti niin sanotusti, niiku olis kotonansa vaan kaikessa rauhassa ni kyllä se tietenki hermon päälle käy pidemmän päälle...” (Mies, 50)

Toinen haastateltava kuvaili asunnottomuuttaan samantapaisesti:

”Kyllä tää on parempi ku että kadulla ois, tai toisten nurkilla, varpaillaan ei tarvii olla niiku toisten nurkissa. Jokainen halua oman kodin, että sulla on avain, pääset kotia nukkumaan, ei tarvii soittaa että pääsenkö sun luo nukkumaan eihän se oo elämää.” (Mies, 45)

Monen haastateltavan puheesta nousi esiin tyytymättömyys jatkuvaan paikasta toiseen siirtymiseen, johtuen päihdepalveluissa esiintyvistä uloskirjauksista tai muista päihteellisyyttä rajoittavista palveluista, joissa päihteidenkäyttö johtaa uloskirjaukseen. Haastatteluissa päihteidenkäytön salliminen tuli esiin positiivisena piirteenä Sahapuistosta puhuttaessa. Eräs kuvaili Sahapuiston ja muiden palvelujen eroa yksinkertaisesti näin:

”Täältä ei ainakaan tarvii lähtee jos ottaa”. (Mies, 45)

Ylempänä esitetty sitaatti esiintyi sanamuotoa ja virkepituuksia muuttaen muutaman haastateltavan puheessa. Nimenomaan päihteidenkäytön salliminen nähtiin Sahapuistossa tekijäksi, joka helpottaa asumisen jatkumista. Monet totesivatkin asukkaaksi tulemiselleen syyksi juuri sen seikan, että Sahapuistossa asuminen on turvattua, vaikka alkoholin käyttö lisääntyisikin ajoittain, toisin kuin useimmissa asumispalveluissa, joissa asiakkuus vaatii ehdotonta päihteettömyyttä. Tyytymättömyys ja väsymys päihdepalveluja kohtaan tulivatkin esiin asiakkaiden puheissa useaan otteeseen.

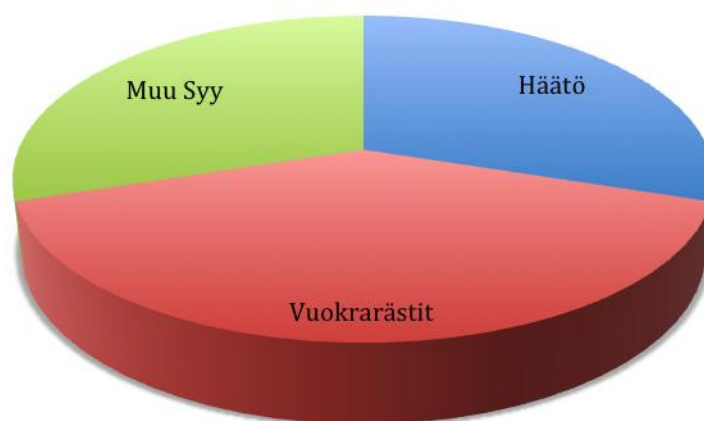
Asunnottomuutta kuvattiin muun muassa hirveäksi ajaksi, johon ei koskaan haluaisi palata takaisin. Muutama haastateltava myös sanoi, ettei halua ajatellakaan aikaa, jolloin katto ei ollut välttämättä joka yö pään päällä. Epävarmuus, pelko ja turvattomuus nousivat haastatteluista esiin, kun ihmiset kuvailivat asunnottomuuden kokemuksiaan, kuten tämän osion alussa on jo valotettukin. Toisaalta asunnottomuus näyttäytyi kuitenkin hieman positiivisemmassa valossa jos oli elänyt sitä yhdessä seurustelukumppaninsa kanssa. Silloin oli jo vähän osattu nauraa ja löytää positiivisia asioita:

”Se oli semmosta, seki niinku meni, me naurettiin siin vaan sitäki touhua siinä lopuksi.” (Mies, 50)

Asunnottomuuden jakaminen on siis toiminut tilannetta helpottavana tekijänä, asioita on jaettu yhdessä, samalla myös vastuu ja huolenpito ovat olleet läsnä. Toisaalta asunnottomuuteen liittyvät piirteet, kuten epävarmuus ja turvattomuus eivät kuitenkaan ole poistuneet, vaan niiden ahdistavuus hieman vähentynyt.

5.2 Asunnottomuuden syyt

Asunnottomuuden syihin paneutuminen oli tutkimuksen kannalta keskeistä, sillä se voi kuvata asunto ensin - ideologian piirissä olevien asukkaiden historiaa. Se voi antaa avaimia siihen, miten asunnottomuuteen johtavat tekijät voitaisiin minimoida tai niiden syntyä ehkäistä.

Kuvio 2. Asunnottomaksi jäämisen syiden jakautuminen

Vuokratästien takia asunnottomaksi oli joutunut otannasta suurin osa: 4 haastateltavista oli menettänyt viimeisimmän asuntonsa vuokrien maksamatta jättämisen vuoksi. Kolme myönsi taustalla olleen suoranaisesti hädän, mutta näilläkin henkilöillä häätöön johtanut häiriö oli heidän mukaansa johtunut toisen osapuolen käyttäytymisestä.

”Noo, viinaahan siellä... sitä otettii.. ja sitte loppujen lopuks ku niit.. niit.. varotuksii oli tarpeeks nii siinä se kämppä sitte meni...” (Mies, 42)

Yhdellä haastateltavista asunnottomuuteen oli johtanut seurustelukumppanin kuolemasta seurannut asunnon menetys. Yksi kertoi jääneensä asunnottomaksi ensimmäisen kerran asunnon myynnin takia, mutta oli saanut kuitenkin uuden asunnon. Asunto oli tämän jälkeen kuitenkin

menetetty, ja uusi asunnottomuuskausi alkanut. Yhdellä asunnottomaksi jäämisen syynä oli oma-aloitteinen vuokrasuhteen purkaminen.

Haastatteluissa ei ollut epätavallista, että asunnottomuuskausia oli ollut enemmän kuin yksi, välillä oli aina ollut jokin asunto, esimerkiksi Vantaan kaupungin päihdepalvelujen järjestämä, mutta sieltä oli tullut uloskirjaus pääosin päihteidenkäytön seurauksena. Koska kaupungin päihdepalveluissa asuvat ihmiset määritellään asunnottomiksi, ei ole järkevää eritellä syitä näiden asuntojen menettämiseksi, vaan tutkimuksemme kannalta on kannattavampaa perehtyä siihen, miksi ensimmäiseen asunnottomuuskauteen ja asunnottomaksi profiloitumiseen johtanut asunnon menettäminen on tapahtunut. Tutkimuksen kannalta vielä lienee syytä todeta, että väliaikaiset asunnot, joihin emme siis keskity, ovat olleet useimmiten lyhytkestoisia, johtuen joko edellä mainituista uloskirjauksista tai palvelun keston rajallisuudesta.

5.3 Palveluiden käyttäjäksi Sahapuistoon

Sahapuiston palvelun käyttäjäksi tulemisen tutkiminen oli merkityksellistä, jotta saatiin tietoa siitä, miten palvelun piiriin päästään, sillä kyseessä on kuitenkin asunnottomien kesken suosittu palvelu. Kuka suosittelee ja mitä on tapahtunut, jotta tähän ollaan tultu? Miten Sahapuisto on näyttäytynyt tällöin asukkaamielellä? Onko tultu vapaaehtoisesti vai olosuhteiden ”pakottamana”?

Sahapuistoon asukkaat olivat tulleet hyvinkin erilaisia reittejä. Pari oli osannut itse ottaa suoraan yhteyttä Sininauhasäätiöön ja yksi oli välireittejä pitkin päässyt asukkaaksi kaverinsa kautta, joka oli jo ennestään asunut Sahapuistossa. Yksi oli tullut Sahapuistoon suoraan omasta kodistaan kun häätö oli uhannut. Haastateltavista yksi oli tullut vankilasta Sahapuiston asukkaaksi. Muutama haastateltavista oli tullut Sahapuistoon toisten päihdepalvelujen kautta. Useimmiten asian hoitajana toiminut sosiaalityöntekijä oli suositellut Sahapuistoa päihdepalveluista eteenpäin muuttaville sekä asuntoa tarvinneille asunnottomille.

Haastatelluista muutama oli tullut Sahapuiston piiriin yhdessä puolisonsa kanssa, tai puoliso oli ajautunut Sahapuistoon haastatellun saatua asunnon. Yhdellä oli takana puolison kuolema, jonka johdosta tukiverkko oli pettänyt ja näin ollen haastateltava oli hankkiutunut Sahapuiston asukkaaksi. Muut haastateltavista olivat pääosin olleet yksineläjiä ennen Sahapuistoon muuttoa. Yksin eläminen on tyypillistä asunnottomille ja asunnottomuuteen ajautuville ihmisille. Se lienee yhtenä asunnottomuuteen ajavana tekijänä, sillä yksin eläessä ihminen joutuu yksin huolehtimaan arjestaan ja on itse vastuussa teoistaan ja valinnoistaan.

Haastatelluista suurin osa myönsi olleensa ennakkoluuloinen Sahapuistoon muuton suhteen. He olivat kertomansa mukaan kuulleet erilaisia huhupuheita ja negatiivista palautetta kohdistuen Sahapuistoon. Negatiivinen palaute oli suuntautunut pääosin talon ilmapiiriin:

”No jooo.. kylhän mä tiesin et mist täs hommas on kyse... kylil liikkuu kaikkee puhetta..ettei tääl voi nukkuu rauhas ja nii päi pois..” (Mies, 50)

Neljä haastatelluista kertoi, että ei ollut minkäänlaisia ennako-odotuksia tai käsityksiä, vaikkakin suhteellisen hyvin tiesivät, millainen asumismuoto olisi kyseessä. Joillain ei kuitenkaan ollut ollut minkäänlaisia ennakkokäsityksiä Sahapuistosta.

Vaikka Sahapuistoon liitetyt odotukset olivat pääsääntöisesti negatiivisia, totesi haastatelluista moni suoraan, että pääasia oli saada katto pään päälle ja Sahapuisto on parempi kuin katu. Haastatellut myös kokivat, ettei asumiseen liitetyillä ennako-odotuksilla juurikaan ollut painoarvoa asuntoa vastaanotettaessa.

Sen sijaan harva haastatelluista oli sitä mieltä, että ei olisi missään tapauksessa muuttanut Sahapuistoon. Muutama kuitenkin totesi, ettei olisi muuttanut jos olisi tiennyt etukäteen, millaista Sahapuistossa on. Eräs haastatelluista olikin sitä mieltä, että Sahapuistoon muuttaminen oli ollut negatiivista:

” Mä vaan tulin tänne haastatteluun ja tää asunto esiteltiin. Mä tyhmä otin, et tulin, et otin ex tempore.” (Nainen, 54)

Opinnäytetyön tutkimuksellisessa osuudessa kävi ilmi, että juuri Sahapuiston päihteellisyys toimi asunnon saannin lisäksi motivaationa muuttaa Sahapuistoon. Jotkut kokivat Sahapuiston olleen heille sen vuoksi sopiva paikka, että he halusivat asumismuodon, jossa päihteidenkäyttö on sallittua. Haastatellut, jotka tiesivät millainen asumispalvelu on kyseessä, olivat useimmiten myös tyytyväisempiä asumiseen. He sanoivat tienneensä millaista asuminen tulisi olemaan ja juuri sen takia olivat Sahapuistoon halunneetkin. Eräessä haastatellussa Sahapuiston valitsemista kuvattiin näin:

”Tää tuntu hyvältä vaihtoehdolta, tääl ei oo poissuljettu tota juomista nääs suurin osa asunnottomien paikoista on sellasii et välitön lähtö tulee jos retkahtaa.” (Mies, 42)

5.4 Asuminen Sahapuistossa

Yhtenä opinnäytetyössä ja näin ollen haastatteluissa läpikäytävänä teemana oli Sahapuistossa asuminen ja kokemukset asumisen vaikutuksista elämänhallintaan. Tässä teemassa nousivat hyvin esiin asukkaiden mielipiteet asumisesta ja asumisviihtyvyyteen vaikuttavat tekijät.

Sahapuistossa asumiseen oltiin pääsääntöisesti melko tyytyväisiä, pääosin Sahapuistossa asuttiin mielellään, mutta oma tavallisesta taloyhtiöstä saatu vuokra-asunto oli monella mielessä. Haave ”tavallisesta” vuokra-asunnosta tuntui juontuvan siitä, että päästäisiin eroon Sahapuistossa asumiseen liitetystä häiriötekijöistä. Toisaalta myös asuinkumppaneilla näytti olevan vaikutusta toisenlaisen asunnon haluamiseen.

”Punanen tupa ja perunamaa... Nii, kukapa niitä ei kaipais” (Mies, 57)

Tutkimuksessa nousi esiin, että useat asuisivat Sahapuistossa mielellään, jos talossa ei olisi niin rauhatonta. Sahapuistossa asumiseen liittyviä tyytyväisyyttä lisääviä tekijöitä olivat muun muassa turvallisuus, kaverit, arjen kuluminen ja työntekijöiltä saatu tuki. Päiväkeskustoimintaa pidettiin hyvänä asiana ja kolme haastatelluista mainitsi sen hyväksi, ettei päiväkeskuksesta saa juoda. Loput eivät kommentoineet päiväkeskustoimintaa mitenkään.

Vain harva haastatelluista ilmaisi selvästi tyytymättömyytensä talossa asumiseen ja toivoi saavansa toisen asunnon jossain vaiheessa. Tyytymättömyydelle perusteeksi annettiin myös talon rauhattomuus. Kuitenkin kaikki haastatelluista totesivat, että Sahapuisto on parempi kuin kadulla eläminen:

”Pääasia on, ett on joku katto pään päällä. Ei tarvi miettii mis nukkuu ens yön tai nukkuuko ulkona. ” (Mies, 57)

Monessa haastattelussa nousi esiin juuri talossa ilmentyvä rauhattomuuden ilmapiiri. Haastatteluissa tuli ilmi, että rauhattomuuteen liitettyjä tekijöitä olivat pummaaminen, varastelu, metelöinti ja oviin koputtelu. Kuitenkaan kaikki haastatelluista eivät kokeneet, että olisivat joutuneet erityisen häiriköinnin kohteiksi. Eräs häiriköintiä kokeneista haastatelluista totesi:

”Toisilla käy niinku koko aika oven takana koputtelemassa... mutta eihän se oo pakko avata ovea poliisillekkaan.” (Mies, 52)

Muutama haastatelluista viittasi myös talossa asuviin huumeidenkäyttäjiin:

”Yötä päivää, ei saa nukkuu ja.. kauheen rauhaton talo. Yöl nää nistit ravaa rappusii ja ne on yöeläjii, mutta on ymmärrettävä, ne on nuorii. Kaman käyttäjii.” (Nainen, 54)

Vaikka moni haastatteluista viittasi rauhattomuuteen, eivät he välttämättä siis itse kokeneet, että heiltä olisi pummattu, varasteltu tai olisivat muuten henkilökohtaisesti kokeneet häiriköintiä. Useimmiten näissä tapauksissa viitattiin kavereihin, joilta oli varastettu tai jotka olivat muuten saaneet osansa talon rauhattomasta ilmapiiristä. Eräs haastatteluista kuvasi asumistaan Sahapuistossa näin:

”Oon tykänny kyl, kaikki nyt on vähän sellasia kun on. Mut ei mua häiritse kenenkään muun asuminen, eikä tämmönen elämä, saa olla itte rauhassa niin kaikki on ok.” (Mies, 59)

Moni myös kuvasi yrittävänsä pitää matalaa profiilia juuri talossa olevien häiriköintitekijöiden vuoksi. Sen sijaan joistakin haastatteluista nousi esiin kokemus alinomaa häiriköinnin kohteeksi joutumisesta. Eräs häiriköinnin kohteeksi itsensä kokevista kritisoi hyvin selvästi myös sitä, että haluaisi tehdä talosta viihtyisämmän, esimerkiksi ostaa pihalle kukkia ja niin edelleen, mutta siinä ei ole mitään järkeä, koska ne kuitenkin häviävät.

Kaiken kaikkiaan näyttäisi siltä, että vaikka häiriköintitekijöiden olemassaolo tiedostetaan, ei sitä omalla kohdalla kuitenkaan koeta tapahtuvan. Toisaalta häiriköinti ei juuri näytä myöskään olennaisesti vaikuttavan talossa asumishalukkuuteen. Haastatteluissa muutama informanteista myönsi itsekin harrastaneensa joskus toimia, jotka lisäävät talon rauhattomuutta. Yleensä tälle oli syynä ”viinapäissään heiluminen”.

5.5 Elämänhallinta ja elämänhallinnan muutokset

Perehdyimme haastatteluissa myös hyvinvoinnissa tapahtuneisiin mahdollisiin muutoksiin, jotta löytyisi tietoa siitä, onko oma koti hyvinvoinnin kannalta parempi kuin tilapäismajoitukset. Hyvinvoinnin muutoksia tarkasteltaessa kiinnitettiin huomiota päihteidenkäyttöön, terveydentilaan ja ihmissuhteisiin. Näitä kolmea tekijää tarkasteltiin, koska kaikki kolme tekijää vaikuttavat jokaisen yksilön hyvinvointiin ja elämänhallintaan. Palvelun kannalta ne olivat mielenkiintoisia myös sen vuoksi, että saadaan tietoa ihmisten kokemuksesta omasta hyvinvoinnista ja kuinka Sahapuiston työntekijät voisivat sen edistämiseksi toimia.

Asukkaista ainoastaan muutama totesi, että kokee päihteidenkäyttönsä lisääntyneen Sahapuistoon muuttamisen myötä. Pääosin koettiin, ettei juominen tai sen tapa ollut kuitenkaan muuttunut. Saman verran juotiin ja yhtä usein kuin ennen asunnon saamista. Syynä juomisen lisääntymiselle nähtiin asuinympäristö ja arjen yksitoikkoisuus. Juomaan oli kuulemma helppo

lähteä, kun joku tarjosi tai tuli kysymään. Aina löytyy juovaa seuraa. Vain harva asukkaista sen sijaan totesi, että päihteidenkäyttö on lisääntynyt ja pääsääntöisesti sen nähtiin pysyneen samana:

”No ei se kyl juomine.. mun mielest ainakaa lisääntyny oo... yhtä paljon tulee varmaa otettuu” (Nainen, 54)

Moni asukkaista kuitenkin totesi, että niin sanotut ”juomisputket” ovat lyhentyneet. Nykyään he eivät juo oman kokemuksensa mukaan yhtä montaa päivää perätysten kuin ennen. Juomisputkistaan yksi asukas kertoi näin:

”No ei tuu kyl otettuu yhtään nii montaa päivää ko ennen... tai tiäks, niiku putket, ne on lyhentyny...” (Mies, 42)

Terveydentilan ei yleisesti koettu muuttuneen mitenkään. Muutama mainitsi oman asunnon ja ympäröivien ihmisten tuoman turvan, kahdella oli kuitenkin kokemus, että terveydentila on parantunut. Eräs haastatelluista kertoi terveytensä muuttuneen selkeästi huonompaan suuntaan. Kuitenkin terveydentilan muutoksiin liittyvät piirteet olivat sellaisia, ettei niiden voida suoranaisesti nähdä olevan yhteydessä Sahapuistossa asumiseen. Kyseessä ei ollut minkäänlainen kiertävä sairaus tai muukaan itse talosta johtuva sairauksia aiheuttava tekijä.

Ihmissuhteissa ei nähty olevan suuria muutoksia. Suurimmalla osalla vanhat ihmissuhteet olivat säilyneet. Osalla välit lapsiin ja sukulaisiin olivat huonontuneet jo kauan ennen Sahapuistoon muuttamista tai läheiset asuivat niin kaukana, että välit olivat viilenneet välimatkan myötä. Sahapuistosta moni koki saaneensa uusia kavereita, mutta pääsääntöisesti heitä ei vielä ystäviksi luokiteltu. Uusia ystäviä kuvattiin muun muassa näin:

”Kavereita voi olla satoja...tai iha kuinka paljon vaa.. mut niit ystävii.. niit ei oo kyl ikin montaa.. ja en tiiä onks nää viel mun ystävii..” (Mies, 48)

Sahapuistosta saadut kaverit selkeästi lisäsivät asumismukavuutta. Monella oli myös joku sukulainen tai ystävä Sahapuistoa edeltävältä ajalta, jonka kanssa pitää tiivistä yhteyttä myös tällä hetkellä:

”Jooo.. on mul sisko ja sit toi äiti.. kyl me melkee päivittäi soitellaa ja sit käydää kylässä-ki..puolin ja toisin.. tai sillee..” (Mies, 42)

Lisäksi arjesta nousi esiin asioita, joita ei teemarungossa ollut. Näitä on kartoitettu tarkentavilla kysymyksillä asukkaiden oman kertoman pohjalta. Arkea käsittelevistä kertomuksista kä-

vi ilmi, että asukkaiden päivät kuluvat melko verkkaisesti ja osalla pitkästyttävästikin. Arkeen ei ollut välttämättä syntynyt selkeitä rutiineja, eikä päivälle ollut mitään tekemistä. Toisaalta tämä ei kuitenkaan pahemmin tuntunut haittaavaan asukkaita, vaan sisältöä arkeen saatiin pienistä asioista. Jotkut kuvasivat käyvänsä päiväkeskuksessa, kävelyllä, kahvilla tai muissa arkea täydentävissä toiminnoissa. Muutamat haastatelluista toivoivat, että voisivat jonain päivänä osallistua työtoimintaan tai jonkinlaiseen vapaaehtoistyöhön:

”Jotai tollasta..työtoimintaa..niikutos Ruoka-avussaki on niit tyypei töis.. nii tota ois kiva tehdä.. sitte ku oon paremmas kunnos...” (Mies, 50)

Arkea taas kuvattiin näin:

”Kylhän nää mun päivät täs menee.. jos ei oo mitää tekemist ni aina tulee yleensä jotai... tai sit lähtee ottaa kuppia.. nii kuppia ottaan.. mut kyl mä joskus käyn kävelee... ton kaverin kans käydää aika paljonki oikeestaa...” (Mies, 48)

Arjenhallinta ja päivittäiset toiminnot sujuivat asukkailta pääsääntöisesti hyvin. Jokainen saanoi suoriutuvansa siivouksesta ja ruoanlaitosta useimmiten yksin. Välillä oli ollut tilanteita, jolloin oli kaivattu muiden apua ja kaikki kokivat apua saaneensa, jos olivat sitä tarvinneet. Tällaisia tilanteita joissa apua oli kaivattu, olivat olleet esimerkiksi sairastelu tai juomisputki. Paperiasioiden hoidossa haastatellut kertoivat tarvinneensa työntekijöiden apua useimmiten.

5.6 Asiakkaiden kokemus vaikutusmahdollisuuksista ja työntekijöistä

Paneuduimme opinnäytetyössämme myös siihen, mitä asukkaat haluaisivat muuttaa Sahapuis-tossa ja kuinka he kokevat vaikuttamismahdollisuutensa. Pehdyimme myös siihen, kuinka työntekijät näyttäytyvät asiakkaiden mielissä. Tämä oli tärkeää sikäli, että opinnäytetyön tarkoituksena oli saada juuri asiakkaiden ääni kuuluviin, ja tällä teemalla kartoitimmekin sitä, kuinka hyvin asukkaat kokevat saavansa äänensä Sahapuis-tossa esille. Tässä teemassa oli kuitenkin muistettava, että kyseisellä asiakasryhmällä ei välttämättä juurikaan ole ollut viime vuosina mahdollisuuksia vaikuttaa lähes mihinkään elämäänsä koskeviin asioihin, tai vaikuttamisyritykset ovat saattaneet jäädä saldottomiksi. Myöskään uskoa omiin muutostoiveisiin ei välttämättä ole.

Suurimmalta osin Sahapuis-tossa asumiseen ja siellä vallitseviin oloihin oltiin opinnäytetyössämme tehdyissä haastatteluissa niin tyytyväisiä, ettei koettu minkäänlaisen muutoksen olevan tarpeellinen. Myös tästä asiasta keskusteltaessa todettiin tärkeintä olevan katon päällä.

”Emmä haluis mitään muuttaa. Tää on ihan hyvä näin. Tärkeintä ett on katto pään päällä”
(Nainen, 58)

Toisaalta tutkimuksessa ilmeni myös toiveita, että henkilökunta ottaisi häiriökäyttäytymiseen kantaa vakavammin. Sahapuistossa on käytössä tapa, että häiriökäyttäytymisestä annetaan varoituksia. Tarpeeksi monen varoituksen jälkeen asumista on arvioitava uudelleen. Eräessä haastattelussa häiriökäyttäytymiseen puuttumista kuvattiin näin:

”No eihän ne niille.... häiriköijille mitää voi... antais ees varotuksii tai jotai.. mut toisaalt mitä sekää sit auttaa?” (Mies, 42)

Haastatteluaineiston mukaan haastateltavat olisivat halunneet kiinnittää huomiota myös siihen, ketä Sahapuistoon otetaan asumaan ja ketä ei. Eräs jo hieman pidempään Sahapuistossa asunut haastateltu sanoi näin:

”Joo emmä tienny et tää tälläseks menee.. sillon aluks meil oli tääl rauhallista ja sillee mukavaa.. sit tänne kuitenkin rupes tulee noit.. kaikennäkösii hörhöi... ja kaikkii vanhoi tuttui.. nii sit tää jotenki muuttu.. koko juttu..” (Mies, 54)

Ja toinen haastateltu kuvasi samaista asiaa tällä tavoin:

”Miks tänne pitää ottaa kaikki nistit ja kaikki.. ne tekee täst talost rauhattoman.. ei ois mitää ongelmaa.. nii jos tääl asuis vaan alko... alkomiehii..” (Mies, 45)

Myös asuntojen korjaustyöt askarruttivat muutamaa asukasta, olisi toivottu, että niihin olisi puututtu nopeammin ja epäselvyyksiä aiheutti myös se, mitä muutostöitä omaan asuntoon saa tehdä vai saako tehdä laisinkaan. Haastatteluista ei käynyt ilmi, onko olemassa koko taloa koskevia säädöksiä muutostöistä ja korjauksista.

Vaikutusmahdollisuuksista keskusteltaessa kävi ilmi, että haastatellut eivät juuri kokeneet, että heillä olisi mahdollisuuksia vaikuttaa. Eräs kuvasi vaikuttamismahdollisuuksiaan näin:

”No mitä mä.. niille sanomaan.. ei sil oo kuiteskaa merkitystä..” (Mies, 52)

Vain muutama koki talossa kuukausittain pidettävät asukaskokoukset melko hyväksi vaikuttamisväyläksi. Toisaalta osa haastatteluun osallistuneista myönsi, ettei ole asukaskokouksiin osallistunutkaan. Sen sijaan enemmistö koki, että voi puhua henkilökunnalle kahden kesken, jos toivoisi jotain muutosta talon yhteisiin asioihin. Vaikka työntekijöihin luotettiin ja heihin

uskottiin, niin ei kuitenkaan oltu varmoja, olisiko mielipiteen esiin tuomisella suurta vaikutusta. Kaiken kaikkiaan vaikuttamiskanavana työntekijät koettiin melko helposti lähestyttäväksi, mutta moni oli sitä mieltä, ettei tiedä kannattako yrittää vaikuttaa. Muutama vastaajista sanoi, ettei usko, että voi vaikuttaa asioihin mitään kautta.

Henkilökuntaan oltiin pääsääntöisesti todella tyytyväisiä. Omaohjaajatapaa pidettiin hyvänä ja sen koettiin auttavan juoksevien asioiden hoidossa:

” Toi mun omatyöntekijä..nii se on iha mahtava.. sille mä voin kertoa jos mul on jotai niiku ja sit se auttaa noiden paperihommien kaa ja näi..” (Mies, 42)

Toisaalta omaohjaaja loi myös turvallisuuden tunnetta ja tunteen siitä, että on joku, joka on aidosti kiinnostunut asukkaan asioista ja valmis auttamaan asukasta tarvittaessa. Turvallisuudentunne ja välittäminen tulivat useammassa haastattelussa esiin. Eräs kuvaili asiaa kuitenkin näin:

”Emmä tiä, mut niiku se tekee tätä hommaa iha täysil.. tai siis mä tiän et sitä kiinnostaa miten mul menee ja näi.. et mä en oo iha sama” (Mies, 54)

Jokaisella Sahapuiston asukkaalla on omaohjaaja. Ohjaajien vaihtuvuudesta ei ollut haastatteluissa puhetta, mutta ilmeisestikin ohjaajat ovat onnistuneet luomaan asukkaiden kanssa luottamuksellisia suhteita ja ilmapiirin, jonka pohjalta on helppo keskustella vaikeistakin asioista.

6 Tulosten yhteenvetoa

Käymme tässä osiossa lyhyehkösti läpi tutkimuksessa esiin nousseita tuloksia, jotta niistä muodostuisi yhtenäisempi ja kattavampi kuva. Itse tulokset osiossahan esittelimme tulokset vain lyhyesti lainaushaastatteluiden kera. Tulosten yhteenvedossa liitämme tuloksia joiltain osin myös teoriaan. Mieltämme askarruttamaan jääneitä asioita pohdimme tämän luvun jälkeen tulevassa pohdintaosuudessa.

Opinnäytetyömme haastateltavilla oli takanaan hyvin erimittaisia pätkiä asunnottomuutta ja osa kertoi myös haastattelussa, ettei ole ollut hetkeäkään asunnottomana vaan on tullut Sahapuistoon suoraan esimerkiksi vankilasta. Myös asunnottomuuden muodot vaihtelivat haastateltavien välillä. Osa oli ollut katuasunnottomana ja kertoi nukkuneensa ulkona roskakatoksissa ja pusikoissa. Osa taas ei ollut ollut päiväkkään kadulla vaan oli sen sijaan saanut yöpyä sukulaisten ja tuttavien luona. Haastattelujen aikana kävivät myös hyvin ilmi kuinka eri tavoin

eri ihmiset kokivat asunnottomuuden. Virallisestihan vailla vakinaista asuntoa vankilassa oleva henkilöhän luokitellaan asunnottomaksi. Eräs haastateltavistamme kuitenkin kertoi haastattelun aikana, että hän ei ole ollut asunnon missään vaiheessa, vaikka oli tullut Sahapuistoon suoraan vankilasta eikä hänellä myöskään ollut asuntoa vankilassaoloaikanaan. Myös muiden haastateltavien näkökulmista tuli esiin, etteivät he välttämättä kokeneet olleensa asunnottomana ikinä. Tähän kokemukseen vaikutti paljon se, oliko haastateltavalla takanaan katuasunnottomuutta vai oliko kuitenkin onnistunut asunnottomuudesta huolimatta pitämään katon päänsä päällä.

Opinnäytetyömme kohderyhmällä ja kaikilla haastateltavillamme oli taustallaan jonkinlaista päihteidenkäyttöä ja kaikilla päihteidenkäytön voidaan katsoa olevan kohtuukulutusta runsaampaa. Tästä syystä päihderiippuvuuden avaaminen teoriaosuudessa oli kohdallaan, jotta on mahdollista ymmärtää mahdollisia syy-seuraussuhteita asunnottomuuden taustalla. Kysymmekin haastateltaviltamme heidän päihteidenkäytöstään ennen ja jälkeen asunnon saamisen. Näin pyrimme saamaan hieman lisätietoa siitä, onko päihderiippuvuus ollut mahdollisesti yksi syy asunnottomaksi joutumista vai onko asunnottomaksi joutuminen ollut se tekijä joka on osaltaan lisännyt päihteidenkäyttöä.

Päihderiippuvuuden vaikutusta asunnottomaksi jäämiseen tarkasteltiin opinnäytetyössämme sen kannalta, miksi asunnottomaksi oli jääty. Tuloksista nousi esiin, että suurimmalla osalla taustalla oli ollut häätö, joka oli johtunut joko vuokrarästeistä tai häiriökäyttäytymisestä. Myös väliaikaismajoituksista, joissa asuvat siis luetaan myös kuuluviksi suhteellisen asunnottomuuden piiriin, oli tullut uloskirjauksia päihteidenkäytön seurauksena. Lisäksi päihteidenkäytön osalta tuloksista ilmeni, etteivät asukkaat koe päihteidenkäyttönsä juuri lisääntyneen Sahapuistoon muuton jälkeen, vaikkakin ympäristön houkuttelevat tekijät tiedostettiin. Juomismotivaatiota lisääviä tekijöitä olivat naapurit, jotka haastateltujen mukaan houkuttelivat juomaan ja tarjosivat, jos itsellä ei ollut rahaa. Positiivista oli, että niin sanotut juomisputket olivat lähes kaikilla lyhentyneet.

Opinnäytetyössä ilmeni, että valtaosa asukkaista oli tullut taloon jonkin Sahapuistoa suositelleen tahon kautta ja suurin osa asukkaista oli halunnutkin muuttaa taloon. Useilla oli ollut myös joitain ennakkokäsityksiä Sahapuistosta. Kuitenkin löytyi myös asukkaita, jotka eivät enää kokeneet Sahapuiston olevan heille oikea paikka sen jälkeen, kun olivat muuttaneet taloon ja asuneet siellä jonkin aikaa.

Sahapuistoon asukkaat olivat pääosin tyytyväisiä, eikä muutoshalukkuutta juurikaan löytynyt. Opinnäytetyössämme nousi esiin, etteivät Sahapuiston asukkaat koe juurikaan voivansa vaikuttaa Sahapuiston yhteisiin asioihin. He eivät myöskään kokeneet, että olisivat olleet halukkaita muuttamaan Sahapuistossa mitään. Tämän voidaan nähdä toimivan elämänhallinnan osa-

alueella. Aikaisemmassa elämänhallintaa käsittelevässä teoria osuudessa käsitelimme elämänhallintaa ja sen subjektiiviseen kokemiseen vaikuttavia tekijöitä. Osuudessa nousi esiin, ettei ihminen, jonka elämänhallinta on puutteellista, koe voivansa vaikuttaa elämässään juuri mihinkään. Kappaleessa kerroimme myös, että positiiviset kokemukset elämänhallinnan saralla menettävät merkityksensä, kun ihminen ei osaa yhdistää omaa toimintaansa niihin.

Elämänhallintaan liittyviä piirteitä opinnäytetyössämme sivusivat myös kokemukset terveydentilan ja ihmissuhteiden muutoksista. Kaiken kaikkiaan kokemukset hyvinvoinnin muutoksista ja ihmissuhteista jäivät kuitenkin päihteidenkäytön muutoksia lukuun ottamatta melko vähäisiksi ja tätä kautta myös opinnäytetyömme tulokset niistä vaatimattomiksi.

Myöskään ihmissuhteiden ei koettu juuri muuttuneen. Tärkeimpänä opinnäytetyötuloksena ihmissuhteiden muutoksien osalta tuli esiin se, että Sahapuiston asukkaat ovat saaneet lisää kavereita. Asukkaat eivät olleet kuitenkaan varmoja uusien ihmissuhteiden laadusta, vaan ihmissuhteet nähtiin lähinnä pinnallisina. Toisaalta ihmissuhteiden muuttumattomuus herättää kysymyksen siitä, mikseivät ne ole muuttuneet, kun kuitenkin asunnolla itsellään on niin suuri merkitys sosiaalisen kanssakäymisen mahdollistumiselle.

Asukkaiden arki sujui pääsääntöisesti melko verkkaisesti, mutta se ei vaikuttanut asukkaita häiritsevän. Asukkaat kokivat pääsääntöisesti selviävänsä arjen toiminnoista itse, tosin joskus oli tilanteita, jolloin muiden apua tarvittiin. Muutamilla oli toiveita saada jossain vaiheessa lisää sisältöä arkeen ja esiin nousi muun muassa mahdollinen työtoiminta.

Muutostoiveita ja vaikuttamismahdollisuuksia käsiteltäessä ilmeni, että jotkut haastatelluista olisivat halunneet henkilökunnan kiinnittävän enemmän huomiota häiriökäyttäytymiseen ja asukasvalintaan. Ankarampi puuttuminen häiriökäyttäytymiseen saattaisi kuitenkin johtaa asunto ensin - ideologian vastaiseen toimintaan, jolloin asumisen turvaaminen ei ehkä olisi-kaan enää pääsijalla, vaan toiminta lähenisi palvelumalleja, joissa on huomattavasti Sahapuistoa enemmän uloskirjaustapauksia. Näin ollen opinnäytetyössä esiin noussut piirre häiriökäytökseen puuttumisesta ei voi ainakaan uloskirjausmielessä toteuttaa.

Asukasvalintaperusteiden muutokseen ja tarkentamiseen haluttiin myös tarkkuutta. Osa haastatelluista ei ollut tyytyväinen naapurustoon, vaan kokivat siinä olevan rauhattomuutta aiheuttavia yksilöitä. Tässä huomiossa pitää kuitenkin muistaa, etteivät asukkaat välttämättä tiedeneet, millä perusteella asukkaat valikoituvat Sahapuiston asukkaiksi. Kyseessä on palvelu, joka on tarkoitettu haastaville asiakkaille. Tämän vuoksi Sahapuiston asukaskanta voi olla hyvinkin haastava ja vaihteleva. Sahapuiston tarkoitushan kuitenkin on vastata haastavien asiakkaiden tarpeisiin. Minne sijoitettaisiin asukkaat, joiden valikoitumiseen haastatellut olisivat halunneet kiinnittää huomiota?

Kokemus työntekijöistä oli yksi opinnäytetyömme valoisimmista puolista. Kaikki haastatellut olivat tyytyväisiä työntekijöihin ja omaohjaajatapaa pidettiin hyvänä. Omaohjaaja - malli tukee Sahapuistossa selvästi asukkaita elämänhallinnassa ja antaa mahdollisuuksia kehittää oman elämän mielekkyyttä lisääviä tekijöitä. Omaohjaajuus mahdollisti myös kuulluksi tulemisen yksilöllisesti, luottamussuhteen syntymisen ja turvallisen tunteen. Hienoa oli myös, ettei yksikään haastatteluista kokenut omaohjaajansa etäisenä.

Kuten edellisissä osioissa on kuvattu, ilmeni opinnäytetyön tuloksista tyytymättömyys nykyiseen päihdepalvelujärjestelmään. Tulosten mukaan asukkaat ovat joutuneet vaihtamaan usein palvelupaikkaansa ja näin ollen muuttamaan. Useimmiten palvelupaikan muuttuminen johtui uloskirjauksesta tai palvelunkäytön lopettamisesta. Vantaan kaupungin päihdepalvelujärjestelmän malli kuvastaa hyvin sitä, että päihdepalvelut on järjestetty suurelta osin päihteettömiksi. Päihteettömistä palveluista johtuen ei lienee yllättävää, että uloskirjauksia on Sahapuiston asukkaillakin takanaan.

Kaiken kaikkiaan tulokset Sahapuistosta näyttävät positiivisessa sävyssä. Opinnäytetyöntulosten mukaan voidaan nähdä olevan kannattavaa tuottaa Sahapuiston kaltaista asumispalvelua asukkaille. Vaikka palvelu ei näyttäisi raitistavan ihmisiä, tarjoaa se inhimilliset elinolosuhteet, jotka kuuluvat jokaiselle. Kodin saaminen näyttäytyi jokaiselle opinnäytetyön tutkimukselliseen osuuteen osallistuneelle kaikista tärkeimpänä ja pelkästään jo kodin tärkeys kertoo siitä, että kaikille tulee sellainen taata. Kuten Asunto ensin - ideologiassa on todettu (Asunto ensin 2011) näyttäisi Sahapuiston osaltakin siltä, että kodin saaminen voi toimia ponnahduslautana raitistumiselle.

7 Pohdinta

Pohdintaosiossa perehdymme siihen, mikä on ollut yllättävää, mietityttävää tai muuten ajatuksia herättävää opinnäytetyön teossa. Keskitymme hieman asunto ensin - ideologiaan, joka on jäänyt vähemmälle huomiolle muussa opinnäytetyössä. Asunto ensin - ideologian yhteyttä Sahapuistoon on hyvä pohtia, koska koko opinnäytetyöprosessin ajan se on ollut linkittyneenä opinnäytetyön aiheeseen. Lisäksi kerromme hieman motivoinnista ja motivaatiosta, sillä koemme, ettei päihdepalveluiden rangaistusperustainen motivointi ole ratkaisu päihdeongelmiin.

Positiivisena seikkana opinnäytetyössämme oli, että Sahapuistossa asumisen asukkaat kokivat pääsääntöisesti hyvänä, päihteidenkäyttö ei ollut lisääntynyt ja asumisen jatkuminen oli pysynyt turvattuna. Samankaltaisia tuloksia on noussut esiin myös VVA:n ylläpitämän Sällikodin

arvioinnin väliraportissa (Kettunen 2009: 5,63. Sällikoti-hankkeen väliraportti). Sällikoti toimii asunto ensin periaatteen mukaisesti eli päätarkoituksena on siis turvata asumisen jatkuminen. Väliarvioinnissa on havaittu, että juominen on maltillisempaa ja vaikeiden asiakkaiden asuminen on kyetty turvaamaan. (Kettunen 2009: 5,63. Sällikoti-hankkeen väliraportti.) Vaikka asunto ensin - malli on Suomessa vielä lapsenkengissä, uskomme sen olevan yksi tulevaisuuden vakituisista ratkaisuista asunnottomuuden poistossa. Malli mahdollistaa ihmisarvoisen elämän ja jokainenhan ansaitsee kodin.

Elämönhallinnan ja arjen mielekkyyden tukemiseksi pohdimme, voisiko Sahapuistossa olla enemmän yhteisöllisyyttä ja koko asukaskuntaa aktivoivia toimia? Asukkaiden päivät tuntuivat kuluvan melko verkkaisesti, eikä heillä näyttänyt olevan juuri lainkaan vakituisia menoja tai muita arkirutiineihin sisältöä tuovia tekijöitä elämässään. Toisaalta kyseisen asiakaskunnan aktivoiminen ja motivoiminen yhteisiin toimiin voi olla haastavaa ja ehkä jopa mahdotonta-kin, mutta kasvattaisi varmasti yhteisöllisyyttä, joka voisi taas omalta osaltaan lisätä asumisviihtyvyyttä. Yhteisöllisyyden kokeminen voisi pidemmällä tähtäimellä mahdollistaa asukkaiden itsestään lähtevän toiminnan ideoinnin ja muun yhdessä luomisen.

Oman ohjaajan merkitys asukkaille oli hieman yllättävää, mutta mielestämme tämän voi nähdä Sahapuiston rikkautena, työntekijöiden kokoonpano on selvästi toimiva ja asialleen omistautunut. Omaohjaajan merkitys korostuu varmasti senkin vuoksi, että Sahapuistossa asukkailla on mahdollisuus rakentaa pitkäaikaisempi suhde työntekijöihin, koska asumisen pituutta ei ole rajattu ja asukkailla on mahdollista asua Sahapuistossa lähes niin kuin tavallisessa vuokra-asunnossa. Ajallisesti rajoitetuissa palveluissa myös työntekijät vaihtuvat palvelun vaihtuessa. Uskomme, että juuri työntekijöiden persoona ja tapa toimia työssään ovat oleellisia asumisen viihtyvyyttä lisääviä tekijöitä, kuten tuloksissakin on ilmennyt.

Huolestuttavaksi seikaksi nousi päihdepalveluiden katkonaisuus ja yksipuolinen tarjonta. Vantaan kaupungin tuottamat päihdepalvelut ovat joko täysin päihdeettömiä tai sitten asuntoon ei saa mennä päihtyneenä tai viedä sinne päihteitä (Vantaan kaupungin kuntouttavien päihdepalvelujen esite). Jos palveluiden käyttäjä retkahtaa, alkaa asumispolku kenties jopa alusta, aina ensisuojusta eteenpäin. Asunnottomien palvelujen käyttö ja tyytymättömyys niihin nousi esiin monen haastatellun tarinasta.

Vantaan kaupungin asunnottomuuspalveluiden mallia voidaan kutsua portaittaiseksi; ensisuojaan pääsee päihteiden vaikutuksen alaisena, mutta siitä ylöspäin, kohti vakinaisempaa asuntoa täytyy päihteidenkäytöstä asteittain luopua, kunnes päihteitä ei saa käyttää enää lainkaan. Aivan kuin asunnottomalla ei olisi oikeutta omaan kotiinsa muuta kuin ainoastaan raittiina. Tai sitten on oikeus kotiin, mutta ei kotona juomiseen. Opinnäytetyö herätti ajattelemaan sitä, miten paljon ehdoton vaatimus raittiuteen kannustaa päihteidenkäytöstä pidät-

täytymisessä? Voidaanko niin sanotulla kiristyksellä parantaa ihminen alkoholismista? Pullo tai koti, tuntuu olevan nykyajan päihdepalvelujen motto. Mielestämme päihdeettömyyden ja asunnon liitto kuulostaa vääränlaiselta motivoinnilta.

Kun ihminen on päättänyt haluavansa eroon addiktiostaan, on hänelle syntynyt jonkinlainen motivaatio muutokseen. Motivaatiota pidetään erittäin keskeisenä tekijänä muutoksen kannalta. Eroon pääsemisessä on kuitenkin tärkeää, että ihminen kokee haitallisesta toiminnasta eroon pääsemisen itselleen tärkeäksi, eikä tee sitä läheistensä takia. Tällöin puhutaan sisäisestä motivaatiosta. Sisäisen motivaation vastakohta on ulkoinen motivaatio, eli tällöin ihminen on näennäisesti valmis muuttamaan toimintaansa ja keinotekoista motivaatiota pidetään yllä pakon, rangaistusten ja palkintojen avulla. Näistä kahdesta motivaation lajista on sisäisellä motivaatiolla selkeästi pitkäkestoisemmat ja tyydyttävämmät tulokset. Kuitenkin muutoshalu kehittyy näiden motivaatiolajien vuorovaikutuksellisesta toiminnasta. On myös tärkeää, että ihminen kokee olevansa itse muutoksen takana ja päättävänsä siitä (Koski-Jännes, Riittinen & Saarnio 2008: 8,9.)

Nykyisellään sisäinen motivaatio on toissijainen ulkoiseen motivaation nähden asuntoa ajateltaessa. Voitaisiin myös ajatella, että ulkoinen pakotus nostaa uhman pintaan ja ajaa näin ihmistä käyttämään päihteitä. Tätä nykyä päihdepalveluiden käyttäjä ei nähdäksemme toimi oman raitistumisprojektinsa subjektina, vaan on lähinnä yhteiskunnan objekti. Sisäinen motivaatio raittiuteen pyrkimisessä voi syntyä myös Sahapuistossa, vaikka pakotusta raittiuteen ei olekaan ja juominen on helppoa. Sahapuistossa asuminen sisältää puitteet, jotka mahdollistavat raittiuden tukemisen, mutta siellä yksilö saa tehdä valinnan itse. Vastuu oman elämän elämisestä ja suunnittelusta on siirretty täysin yksilölle.

Toisaalta pohdimme myös vaikuttamismahdollisuuksien kokemusta. Olemme jo hieman pohtineet tätä tuloksia esittelevässä osiossa (6). Koettujen vaikuttamismahdollisuuksien uupuminen voisi nähdäksemme johtua siitä, että omiin asioihin vaikuttaminen ja niiden muuttaminen saattaa olla aikuissoosiaalityön asiakasryhmillä kauas taakse jäänyttä aikaa. Asiakkaat eivät ole välttämättä moneen vuoteen kyenneet vaikuttamaan omiin asioihinsa, eivätkä näin ollen koe voivansa vaikuttaa nytkään. Kuinka suuri on halu vaikuttaa, jos ei ole saanut positiivisia vaikuttamisen kokemuksia pitkiin aikoihin? Todennäköisesti asiakkaat ovat pudonneet marginaaliin muiden syrjäyttävien tekijöiden lisäksi myös vaikutusmahdollisuuksiensa osalta.

Sahapuistoon liitetyt ennakkokäsitykset olivat pääosin melko negatiivissävytteisiä. Tämä jäi hieman mietityttämään meitä, sillä olemme käsittäneet, että kyseessä on asunnottomien kesken hyvinkin suosittu palvelu. Moni oli kuitenkin itse halunnut muuttaa Sahapuistoon, vaikka käsitykset eivät olleetkaan olleet kovin positiivisia. Haastattelujen keräyksen aikaan haastatel-

tavat olivat kaikesta huolimatta melko tyytyväisiä asumiseensa, eivätkä juuri kritisoineet talon henkeä.

Ihmissuhteiden ja hyvinvoinnin muutosten osalta opinnäytetyömme jäi pintaraapaisuksi. Kuten tulosten yhteenvedossa olemme todenneet, luulemme ihmissuhteiden kuitenkin jotenkin muuttuneen, vaikka aineistosta ei varsinaisesti sen suuntaista tietoa tullutkaan esiin. Myös koettu hyvinvointi on varmasti muuttunut, mutta itse haastatteluissa emme ole osanneet keskittyä asian esiin tuomiseen, esittämällä esimerkiksi tarkentavia kysymyksiä.

Nähdäksemme terveydentilan voitaisiin olettaa myös muuttuneen, tarjoaahan oma asunto psyykkistä turvaa, asunnon pakkasöille ja mahdollisuuden elää tasapainoisempaa elämää. Aionstaan muutamalla oli kaikesta huolimatta selkeitä kuvauksia terveydentilansa muutoksista Sahapuistoon muuton jälkeen. Edellä mainitut turvallisuus ja psyykkinen tila olivat kuitenkin lisänneet asukkaiden koettua hyvinvointia.

Käsittääksemme koti mahdollistaa ihmissuhteiden ylläpitämisen, turvallisuuden tunteen ja antaa paikan, jossa voi toimia oman itsensä herrana. Tämän takia olisimme uskoaksemme voineet omaan toimintaamme keskittymällä saada enemmän aineistoa näihin teemoihin liittyen.

7.1 Tutkimuksen luotettavuuden ja laadun arviointi

Tutkimuksen ja sen menetelmien luotettavuutta tarkastellaan usein validiteetin ja reliabiliteetin lähtökohdista. Validiteetti tarkoittaa sitä, onko tutkimuksessa keskitytty siihen, mihin on ollut tarkoitus ja reliabiliteetissa sitä, ovatko tutkimustulokset toistettavissa (Tuomi & Sarajärvi 2006: 133.) Tutkimustulosten toistettavuudella tarkoitetaan sitä, etteivät tulokset ole sattumanvaraisia. Jos tutkimuksen reliabiliteetin voidaan nähdä olevan heikko, voi se johtua esimerkiksi huolimattomuudesta aineistonkeruussa, litteroinnissa tai aineiston koodaamisessa. Laadullisessa tutkimuksessa painoarvoa tulee näin ollen tutkimuksen kulun dokumentoinnille; tutkimuksen yleisön ja sen tarkastajien tulee voida varmistua asioiden oikeanlaisesta kulusta (Helsingin yliopiston yleisen valtio-opinlaitos 2011.)

Vaikka tutkimuksen kannalta ovat oleellisia sekä validiteetti, että reliabiliteetti, on validiteetilla kuitenkin enemmän painoarvoa tutkimuksen laadun arvioinnissa. Validiteetti voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen validiteettiin. Sisäinen validiteetti tarkastelee tutkimusprosessin toteutuksen luotettavuutta ja ulkoinen validiteetti tutkimustulosten yleistettävyyttä annettussa kontekstissa (Helsingin yliopiston yleisen valtio-opinlaitos 2011.) Validiteetin voidaan siis

nähdä olevan luotettava, jos tutkimuksessa ollut kohderyhmä ja kysymykset ovat vastanneet tutkittavaa ilmiötä (Jyväskylän yliopiston Internet-sivut).

Koemme, että olemme tutkielman teossa keskittyneet juuri siihen tutkittavaan ilmiöön, johon oli tarkoituskin. Kaikki haastattelussa esiintyneet kysymykset on suunniteltu etukäteen ja suunnattu keskittymään tutkittavaan ilmiöön. Tutkimustulosten toistettavuus voi nähdäksemme toteutua, sillä koemme haastattelutilanteiden olleen suotuisia haastateltavien omien kokemusten esiin tulemiselle; kysymykset eivät ole olleet johdatteluvia ja haastateltavat ovat osallistuneet tutkimukseen vapaaehtoisesti. Ei ole syytä, miksei samankaltaisia vastauksia olisi mahdollista kerätä uudelleen. Kuitenkaan tutkija ei aina voi olla varma informantin luotettavuudesta, vaikka haastattelutilanteen onnistumiseen ja keskinäiseen luottamukseen olisi panostettu. Tutkimuksen luotettavuutta olisi voitu parantaa uusintahaastatteluilla, mutta tutkielman luonteen vuoksi emme kuitenkaan kokeneet uusintahaastatteluja tarpeellisiksi. Aineisto on myös litteroitu sanasta sanaan, mutta kuitenkin niin, että kaikki nimet on poistettu litteroidusta aineistosta.

Tutkimustulosten yleistettävyyttä ei ole tutkimuksemme vahvimpia osa-alueita. Haastateltavia oli kymmenen, vaikka asiakkaita Sahapuistossa on huomattavasti enemmän. Tästä johtuen suurempi otanta olisi voinut antaa tarkempaa tietoa tutkielmassa tutkituista asioista. Kuitenkin ammattikorkeakoulutason laadullisessa tutkimuksessa kymmenen informanttia on sopiva määrä. Näin ollen voidaan olettaa, että tutkimustulokset eivät kovin suuresti olisi muuttuneet, vaikka informantteja olisi ollut enemmän.

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnille on olemassa edellä esitetyt käsitteet, mutta on kuitenkin muitakin yksittäisiä tekijöitä, jotka on otettava laadun ja näin ollen luotettavuuden arvioinnissa huomioon. Tuomi & Sarajärvi korostavat kirjassaan Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi tutkimuksen sisäistä johdonmukaisuutta. Kun sisäistä koherenssia tarkastellaan, on tutkimuksessa esiintyvien seikkojen oltava suhteessa myös toisiinsa. Paino-arvoa tulee näin ollen antaa tutkimuksen kohteelle ja tarkoitukselle, omille sitoumuksille tutkijana, aineistonkeruulle, tutkimuksen tiedonantajien valikoinnille, tutkijan ja tiedonantajan suhteelle, tutkimuksen kestolle, aineiston analyysille ja tutkimuksen raportoinnille. Kaikki edellä mainitut osatekijät olisi hyvä olla selkeästi esitettynä ja selostettuna tutkimusraportissa (Tuomi & Sarajärvi 2006: 135-138.)

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys on muokkautunut lopulliseen muotoonsa haastatteluaineistossa esiin tulleiden asiayhteyksien perusteella. Koemme, että teoreettinen viitekehys ja tutkimuksellinen aineisto ovat suhteessa toisiinsa. Olemme myös pyrkineet kuvaamaan tutkimusprosessin mahdollisimman tarkasti teoriaan pohjaten. Lisäksi olemme esittäneet omat intressimme tutkielman teolle.

7.2 Opinnäytetyön eettisyys

Tutkimuseettinen neuvottelukunta on määritellyt hyvän tieteellisen käytännöt seitsemään eri kohtaan ja yleisesti siihen kuuluu se, että noudatetaan rehellisyyttä niin tutkimustyön aikana kuin sen tulosten tallentamisessa, esittämisessä kuin arvioinnissakin. Edellä mainittujen kohdalla tulee myös pyrkiä eettisesti kestäväan työskentelymuotoon sekä tulosten julkaisussa tulee toteuttaa avoimuutta, joka kuuluu sekä sopii tiedon luonteeseen. Myös muut samasta aiheesta tutkimusta tehneet on hyvä huomioida asiaan kuuluvalla tavalla ja siten, että heidän töilleen annetaan asiaan kuuluva arvostus ja tunnustus. Tutkimuksen suunnittelusta, toteuttamisesta, raportoinnista sekä muiden tutkimusryhmän jäsenten asemasta, oikeuksista ja osuudesta on myös määritelty oikeat eettiset toimintatavat tutkimuseettisen neuvottelukunnan toimesta. Tutkimusta tehdessä myös rahoituslähteet sekä muut tärkeät sidonnaisuudet tulee ilmoittaa raportointivaiheessa. Viimeisessä kohdassa puolestaan mainitaan, että eri tieteenaloilla voi olla omia erityisiä hyvään tieteelliseen käytäntöön liittyviä erityispiirteitä joihin on hyvä tutustua erikseen omasta tieteenalastaan riippue (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2011.)

Koko opinnäytetyömme prosessin ajan olemme pyrkineet mahdollisimman eettiseen toimintaan sekä suunnittelemaan niin haastattelun kuin muunkin tiedonkeräämisen siten, ettei asiakkaiden oikeuksia loukata missään vaiheessa. Tähän kuuluu oleellisena osana esimerkiksi haastattelukysymysten muotoileminen sellaisiksi, etteivät ne olleet millään tavalla johdattelevia. Painotimme haastatteluissamme myös sitä, että kysymykset olivat selkeitä ja tarvittaessa avasimme niitä haastateltaville. Näin varmistimme, että haastateltava ymmärtää kysymyksen oikein ja saadaan mahdollisimman luotettavaa tietoa haastattelujen pohjalta. Haastatteluissa pyrimme muutenkin toimimaan mahdollisimman paljon haastateltavien ehdoilla, ettei heille syntyisi kokemusta painostuksesta tai pakotuksesta.

Tutkimuksen eettisyydessä on tärkeää myös tutkittaville tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta jaettava tieto; haastattelututkimukseen osallistuvalla kerrotaan tutkimuksen aiheesta ja mitä tutkimus käytännössä tarkoittaa sekä mitä tutkimukseen osallistuvalta vaaditaan. Tutkittavien on saatava tietää myös miten ja mihin kerättyä tutkimusmateriaalia käytetään ja säilytetään. Osallistujille on myös tehtävä selväksi, että tutkimus on vapaaehtoinen (Satakunnan korkeakoulu 2011.) Kerroimme haastateltaville tutkimuksen tarkoituksen, valotimme tutkimushaastattelussa käsiteltäviä asioita ja miten tutkielman on jatkossa suunnitelmassa edistyä, ennen kuin aloitimme haastattelut.

Pyysimme haastateltavilta aina haastattelun aluksi luvan haastattelujen äänittämiseen, emmekä missään vaiheessa kysyneet heidän nimiänsä, vaan annoimme heille koodinimet jo haastattelun alussa, jotta anonymiteetti säilyisi. Vaikka haastattelutilanne olisi miten suotuisa tahansa, on aina otettava kuitenkin huomioon se seikka, että haastateltava ei ehkä puhu täysin totta tai jättää jotain kertomatta, mutta se on aina riski kun kerätään tietoa tämänkaltaisilla haastatteluilla.

Koko opinnäytetyömme tarkoitushan oli nimenomaan selvittää mitä mieltä haastateltavat ovat Sahapuistossa asumisestaan. Tämän kannalta olikin äärimmäisen tärkeää pitää omat ajatuksemme niin puolueettomina kuin vain mahdollista sekä pyrkiä jättämään myös sahapuiston työntekijöiden mielipiteet taka-alalle. Mikäli olisimme antaneet niiden vaikuttaa opinnäytetyömme tulokseen, ei alkuperäinen ajatus olisi toteutunut vaan asiakkaiden näkökulman sijaan tutkielmassa näkyisikin työntekijöiden ääni, tai jopa omamme. Koska kaikkia sahapuiston asiakkaita ei myöskään ollut mahdollista haastatella, näkyy otoksessa ainoastaan joidenkin asiakkaiden mielipide. Tässä kohtaa voi nousta kysymykseksi opinnäytetyön luotettavuus. Kuitenkaan opinnäytetyön puitteissa ei ole mitenkään mahdollista haastatella kaikkia asiakkaita, joten täytyy tyytyä niihin haastatteluihin jotka teimme. Kuitenkin vaikka opinnäytetyössä ei tulekaan ilmi kaikkien mielipide, näkyy siinä ainakin osan asiakkaiden kokemus Sahapuistossa asumisesta.

Tutkielman eettisen vastuun, rehellisyyden ja vilpittömyyden kantaa tutkimuksen tekijä. Tutkielma tulee olemaan kaikkien siihen osallistuneiden ja siitä kiinnostuneiden luettavissa, mikä kuuluu hyviin tieteellisiin käytäntöihin (Tuomi & Sarajärvi 2006: 130.) Koemme, että olemme opinnäytetyössämme toimineet hyvien tieteellisten käytäntöjen mukaisesti, emmekä näe syytä, mikä vähentäisi näin ollen tutkimuksen uskottavuutta ja eettisyyttä.

7.3 Lopuksi

Opinnäytetyötä tehdessämme olemme tutustuneet kymmenen eri ihmisen tarinaan asunnottomuudesta ja asunnon saamisesta. Tarinoiden kautta olemme koettaneet pukea ihmisten tarinoita paperille sekä tutkia heidän elämäänsä. Olemme tarkastelleet asunnottomuutta ja teemoja sen ympärillä, sekä yrittäneet löytää ratkaisuja siihen, miten näiden ihmisten elämä voisi rikastuttaa. Tarinoiden pohjalta on noussut myös monia huolestuttavia seikkoja ja asioita, joiden korjaaminen vaatisi hyvinvointiyhteiskuntamme huomiota.

Koemme, että opinnäytetyön tekeminen on antanut uusia näkökulmia ja valmentanut meitä toimimaan sosiaalialan ammattilaisina. Olemme saaneet tutustua asioihin, jotka ovat monelle kovin vieraita, eikä niitä osata oikeastaan edes ajatella. Välillä opinnäytetyön aihepiiri on

käynyt henkisesti todella raskaaksi, olemme joutuneet useasti pohtimaan asunnottomuuden piirteitä; pakkasöitä, likaisia vaatteita ja nälkää. Monesti olemme keskustelleet siitä, miten on mahdollista, että Suomessakin on asunnottomia? Miten on mahdollista, että sallimme ihmisten syrjäytyä? Ja miksi suojaverkko pettää? Toisaalta olemme myös ajatelleet opinnäytetyömme kautta laajemmin nyky-yhteiskuntaa, olemme keskustelleet arvoista ja vallalla olevista ideologioista. Yhä vahvemmin olemme päätyneet siihen, että vanhat perusarvot ovat menettämässä yhä enemmän merkitystään, ja tilalle on tulossa arvoja, jotka koemme hyvin pinnallisiksi.

Itse opinnäytetyöprosessin koemme edistyneen vaihtelevalla tahdilla, välillä ankarasti kirjoittaen ja välillä taas hieman alavireisemmin. Työskentelytyylimme koemme hyväksi, olemme tehneet kurssitöitä aiemminkin yhdessä ja uskomme tämän tukeneen työskentelyämme. Vaikka olemme lipsuneet sovitusta aikatauluista, on meillä ollut koko prosessin ajan tieto siitä, että työ tulee valmiiksi aikataulussaan ja ehkä se kertoo keskinäisestä luottamuksesta ja yhteisestä vastuusta. Opinnäytetyöprosessin loppuvaiheessa aloitimme molemmat kolmivuorotyöt, joten yhteistä työskentelyaikaa ei loppuvaiheille enää oikein jäänyt. Olemmekin joutuneet käymään paljon keskustelua puhelimitse ja sähköpostin välityksellä. Ehkä juuri töiden aloittaminen vei opinnäytetyön loppuhurmokselta siivet ja väsymys alkoi painaa.

Nyt kun mietimme opinnäytetyötämme, löydämme asioita, jotka olisimme voineet tehdä toisin tai syvällisemmin. Lisäksi löytyy asioita, jotka olisimme halunneet nostaa opinnäytetyösämme esiin. Jos aloittaisimme opinnäytetyöprosessin nyt uudestaan, tekisimme laajemman haastattelurungon ja olisimme myös olleet enemmän yhteydessä sekä ohjaavaan opettajaan että Sahapuiston yhteistyöhenkilöön. Opinnäytetyötä olisi voinut lisäksi laajentaa haastattelun tarkentamisen avulla. Etenkin ihmissuhteista ja terveydestä sekä arjesta olisimme halunneet enemmän aineistoa, nyt aineisto on jäänyt kovin pintapuoliseksi. Haastattelurungon laajennus olisi todennäköisesti siis antanut runsaammin materiaalia. Kuitenkin koemme, että prosessi on ollut jo tällaisenaan vaativa, eikä töiden ohessa olisi onnistunut laajemman opinnäytetyön tekeminen.

Kaiken kaikkiaan opinnäytetyö on antanut asunnottomuudelle kasvot ja auttanut ymmärtämään, mitä kodittomuus oikeasti on. Lisäksi se on vahvistanut tietoa siitä, että olemme keskittyneet työssämme asiakasryhmään, jonka ääni pitääkin saada kuuluviin. Ryhmään, jota kuukaan ei näe tai kuule.

Lähteet

- Koski-Jännes, A., Riittinen L. & Saarnio P. (toim.) 2008. Kohti Muutosta. Motivointimenetelmiä päihde- ja käyttäytymisongelmiin. Tammi.
- Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. Selvitys 4/2011. Viitattu 23.3.2011.
http://www.asuntoensin.fi/files/1068/Selvitys_4_2011_Asunnottomat_2010.pdf
- Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. Selvitys 5/2010. Viitattu 3.5.2011.
<http://www.ara.fi/download.asp?contentid=23757&lan=sv>
- Asunto ensin -internetsivut
http://www.asuntoensin.fi/asunto_ensin/asunto_ensin_-periaate Viitattu 15.4.2011.
http://www.asuntoensin.fi/asunto_ensin/asunto_ensin_-periaate/ae-periaate_yhdysvalloissa
 Viitattu 15.4.2011.
- Erkkilä E. & Stenius-Ayode A. 2009. Asunnottomat vastaanottoyksiköissä. Soccan työpapereita 2009:2. Viitattu 10.9.2011.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. 7.painos. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus
- Euroopan työterveys- ja työturvallisuusviraston internetsivut. Viitattu 30.10.2011.
http://osha.europa.eu/fop/finland/fi/good_practice/stressi/elaman_hallinta.stm
- Granfelt, R. 1998. Kertomuksia naisten kodittomuudesta. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura
- Helne, T. 2002. Syrjäytymisen yhteiskunta. Saarijärvi: Gummerus
- Helsingin yliopiston yleisen valtio-opin laitos. Tutkielmanteon tukisivut. Toim. Pasi Saukkonen. Viitattu 20.9.2011.
http://www.mv.helsinki.fi/home/psaukkon/tutkielma/Tutkimusmenetelmat.html#Validius_ja_reliaabelius
- Hirsjärvi S. & Hurme H. 2000. 1. Painos. Tutkimushaastattelu : teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino
- Hirvilampi, T. & Laatu, M. (toim.) 2009. Toinen vääräyskirja. Lähikuvia sosiaalisista epäkohdista. Helsinki: Kelan tutkimusosasto
- Inkeroinen, T. & Partanen, A. Päihdepalvelujen tila. 2005.
http://www.stakes.fi/verkojulkaisut/tyopaperit/TP7_2006.pdf
- Jyväskylän yliopiston Internet-sivut. Graduryhmän esitelmä. Hiltunen Leena. 18.2.2009. Viitattu 20.9.2011.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/tutkimusprosessi/etiikka>
- Kaukonen, O. 2000. Päihdepalvelut jakautuneessa hyvinvointivaltiossa. Saarijärvi: Gummerus.
- Kettunen M. 2009. Sällikoti -hankkeen arvioinnin väliraportti. Viitattu 5.10.2011.
http://www.vvary.fi/Sllkoti_raportti2.pdf
- Kuronen, K., Granfelt, R., Nyqvist, L. & Petrelius, P. (toim.) 2004. Sukupuoli ja sosiaalityö. Juva: PS-Kustannus

Knuuti U. 2007. Matkalla marginaalista valtavirtaan? Helsinki: yliopistopaino

KvaliMOTV. Internetsivut. Teemahaastattelu. Viitattu 28.10.2011.
http://www.fsd.uta.fi/menelmaopetus/kvali/L6_3_2.html

Mitä laadullinen tutkimus on: lyhyt oppimäärä. Viitattu 17.4.2011.
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2.html

Nimi ovesa hankesuunnitelma. Palveluinnovaatiot pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisessä. Viitattu 21.5.2010.
http://www.asuntoensin.fi/files/425/Nimi_ovessa_-hankesuunnitelma.pdf

Novitskij J. 2003. Elämäntaitoja ryhmätyönä. Opinnäytetyö. Helsinki: Multiprint Oy

Piisi R. 2001. Huumetyö. 1. painos. Tampere: Tammer-Paino oy

Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishojelman Vantaan toimeenpanosuunnitelma.

Raunio, K. 2006. Syrjäytyminen. Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto

Satakunnan korkeakoulujen internetsivut. Viitattu 29.10.2011.
<http://www.satakorkea.fi/site.aspx?taso=3&id=998>

Sininauhäsäätio-internetsivut. Viitattu 18.4.2011.
<http://www.sininauhaliitto.fi/sininauhaliitto/sininauhasaatio/>
http://www.sininauhaliitto.fi/sininauhaliitto/sininauhasaatio/tuettu_asuminen_kokonaisvaltainen_ja_sosiaalinen_isannointi/puolimatkan_koti_sahapuisto/
http://www.sininauhaliitto.fi/sininauhaliitto/sininauhasaatio/tavoitteet_kohderyhma_ja_toimintaperiaatteet/?session=75584167

Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita. 2002:3. Päihdepalvelujen laatusuosituksen. Sosiaali- ja terveysministeriö. Suomen kuntaliitto. Viitattu 27.9.2011.
<http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/paihdepalvelu/paihdepalv.pdf>

Särkelä M. 2009. Miten huono-osainen voi olla osallinen? Tarkastelussa päihteidenkäyttäjien, toimeentulotuen saajien, vankien ja asunnottomien osallisuus ja aktiivinen kansalaisuus. Pro gradu -tutkielma. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 15.9.2011.
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/21271/URN_NBN_fi_jyu-200907071760.pdf

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. 1.-4. painos. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen. Viitattu 18.4.2011.
<http://www.tenk.fi/HTK/index.htm#kaytanto>

Vantaan kaupungin internetsivut. Päihdepalvelut. Viitattu 20.9.2011
http://www.vantaa.fi/fi/sosiaali-ja_terveyspalvelut/paihdepalvelut

Vuorela, S. 2005. Haastattelumenetelmät. Ovaska, S., Aula, A. & Majaranta, P. (toim.) Käytettävyydetutkimuksen menetelmät, 37-52. Tampereen yliopisto, Tietojenkäsittelytieteiden laitos. Viitattu 10.10.2011.

<http://www.cs.uta.fi/usabsem/luvut/3-Vuorela.pdf>

Kuviot

Kuvio 1. Asunnottomien oleskelupaikat

Kuvio 2. Asunnottomaksi jäämisen syiden jakautuminen

Liitteet

Teemahaastattelun runko

Asunnottomuuden historia

Milloin jäit asunnottomaksi ja miksi?

Kuinka kauan olit ilman asuntoa?

Missä asuit ennen asunnottomaksi jäämistä? Kenen kanssa?

Onko asunnottomuutesi ollut pätkittäistä vai jatkuvaa?

Millaista päihteidenkäyttösi oli asunnottomuuden alkaessa?

Kokemus ja ihmissuhteet

Millaisia ihmissuhteita sinulla on?

Ovatko ihmissuhteesi muuttuneet asunnottomuuden myötä? Miten?

Kuinka koet kodittomuuden?

Palvelun käyttäjäksi sahapuistoon

Mistä sait tietää ensi kertaa sahapuistosta?

Halusitko itse sahapuistoon vai ehdottiko joku muu sitä sinulle?

Miksi halusit sahapuistoon?

Oliko sinulla ennakko-odotuksia sahapuistosta? Millaisia?

Toteutuivatko ne?

Asuminen sahapuistossa

Millaista on asua sahapuistossa?

Onko hyvinvoinnissasi tapahtunut muutosta sahapuistoon muuton jälkeen?

Onko terveydentilassasi tapahtunut muutosta?

Onko ihmissuhteissasi tapahtunut muutosta?

Onko päihteidenkäyttösi muuttunut?

Oletko tyytyväinen asumiseen sahapuistossa?

Onko jotain mitä haluaisit muuttaa sahapuistossa?

Millainen on asemasi sahapuistossa? Koetko että voit vaikuttaa yhteisiin asioihin?

Tukeeko/auttaako henkilökunta sinua tarvittaessa?